

ADORAMUS Te

časopis o duchovnej hudbe

Pre Hudobnú sekciu
Liturgickej komisie
pri Konferencii biskupov Slovenska
vydáva
Spolok svätého Vojtecha, Trnava

Vychádza štvrťročne

Predseda redakčnej rady

J. E. Mons. Andrej Imrich, biskup
zodpovedný za posvätnú hudbu v LK KBS

Podpredseda redakčnej rady

Mons. ThDr. Anton Konečný, PhD.
vedúci Hudobnej sekcie LK KBS

Zodpovedný redaktor

Mgr. art. Stanislav Šurin

Zástupca zodpovedného redaktora

Doc. PhDr. ThDr. Amantius Akimjak, PhD.
tajomník Hudobnej sekcie LK KBS

Redakčná rada:

PhDr. Viera Lukáčová, CSc.
PhDr. Júlia Pokludová, PhD.
Prof. Zdeněk Bílek
Mgr. Ján Schultz
Mgr. Juraj Drobný
Mgr. art. Zuzana Zahradníková
Mgr. art. Mário Sedlár
Mgr. Rastislav Podpera
ThDr. Art. Lic. Rastislav Adamko, PhD.

Adresa redakcie:

Prepoštská 3
811 01 Bratislava
Tel./Fax: 033/544 7536
E-mail: surin@slovanet.sk

Distribúcia a prijímanie objednávok:

Distribúcia KN, P.O. BOX 9
810 01 Bratislava
Tel.: 02/44 888 797, 44 871 381
Fax: 02/44 871 379
E-mail: distribucia@katnoviny.sk

Grafická úprava a tlač:

Polypress Levoča, spol. s r.o.
054 01 Levoča, Mäsiarska 28

Redakcia si vyhradzuje právo

na úpravy rukopisov.
Zaslané príspevky nevraciam.

Cena jedného čísla: 35,- Sk
Ročné predplatné: 140,- Sk
Registrácia MK SR 314/90
ISSN 1335-3292

Podávanie novinových zásielok povolené
pod číslom 6-RP-12/1998 na pošte BA 12

OBSAH 1/2002

Na úvod <i>Zum Geleit</i> ANDREJ IMRICH	2
Hudobná sekcia Liturgickej komisie Konferencie biskupov Slovenska a jej úlohy <i>Die Musiksektion der Liturgischen Kommission der Slowakischen Bischofskonferenz und ihre Aufgaben</i> ANTON KONEČNÝ	3
Práca na novom liturgickom spevníku pre ľud pokračuje <i>Die Arbeit an dem neuen Liturgischen Gesangbuch folg an</i> JAROSLAVA ZELEJOVÁ	10
Liturgická hudba v prostredí katolíckej omše II. <i>Die liturgische Musik im Sozialraum der katholischen Messe</i> RASTISLAV PODPERA	11
Sv. Cecília, patrónka hudby a hudobníkov <i>Hl. Cäcilia, die Patronin der Musik und Musiker</i> JANA LENGOVÁ	14
Via crucis Franza Liszta <i>Via crucis von Franz Liszt</i> ZDENĚK BÍLEK	16
Organy z Rajeckej dielne Pažických v Kovarciach a v Moravanych nad Váhom <i>Die Orgeln aus dem Werkstatt Pažickýs in Kovarce und in Moravany nad Váhom</i> MARIAN ALOJZ MAYER	20
Návrh Štatútu katedrálneho a titulárneho organistu Rímsko-katolíckej cirkvi na Slovensku <i>Vorschlag eines Statuts für Kathedral- und Titularorganisten an Röm.-kath. Kirchen in der Slowakei</i> MARIO SEDLÁR	23
Doc. ThLic. Igor Vajda, SJ už nie je medzi nami <i>Doc. ThLic. Igor Vajda, SJ ist nicht zwischen uns mehr</i> VIERA LUKÁČOVÁ	25
Proti gustu žiaden dišputát (Fejtón) <i>Über den Geschmack kann man nicht diskutieren</i> STANISLAV ŠURIN	27
Recenzie <i>Rezensionen</i>	28
Spravodajstvo <i>Aktualitäten</i>	31
Nemecké resumé <i>Resumé in deutscher Sprache</i>	32
Titulná strana: Organ v Kovarciach <i>Titelseite: Orgel in Kovarce</i>	

Foto: Marian A. Mayer

„Chváľte Pána všetky národy!”

(Ž 117,1)

J. E. MONS. ANDREJ IMRICH

Genesis – kniha pôvodu opisuje, že po každom diele stvorenia Boh videl, že je to dobré. Boh aj nás ľudí obdaril tvorivosťou a tým nás povýšil na svojich spolupracovníkov pri budovaní Božieho kráľovstva.

Ako Boží spolupracovníci sme povolani konať tak, aby každé naše dieło bolo dobré. Máme sa teda pozorne zahľadieť na Božie dieło – na prírodu a z nej vyčítať, aké znaky má to, čo je dobré, čo stvoril Boh.

Všetko v Božej prírode je užitočné a potrebné, od Boha nevyšlo nič zbytočné. V prírode je všetko usporiadané a každé Božie dieło v prírode je pekné. Užitočnosť, poriadok a krása to sú veľmi dôležité znaky dobra. Všetko, čo vyjde z našich úst i z našich rúk, má byť dobré. Má to byť užitočné, usporiadané a pekné.

Krása nie je jedinou, ale je veľmi dôležitou známkou dobra. Všetko, čo robíme, má byť aj pekné. Kultúra a umenie, to je oblasť, ktorá sa zvlášť venuje tomu, aby ľudské dieło poznala krásou a urobila ho tak lepším. Veľmi dôležitou časťou umenia je hudba a spev. V spievanom texte môže byť ukryté množstvo pokladov. Poklad pravdy a múdrosti, poklad poézie i poklad príjemnej zvukovej harmónie. Takto spevom sa dá osláviť Boha, poučiť, povzbudiť i potešiť človeka a spevom, či hudbou sa dá zvláštne človeka oživiť a naladiť, aby sa celý odovzdal oslave Boha.

Hudba a spev dokázali vytvoriť v človeku tú pravú atmosféru adventnej nádeje, vianočnej radosti, dokázali vstupovať do svedomia aj tým naj-

zaťatejším hriešnikom počas pôstnej trüchlivosti, hudba a spev uľahčili pochopiť vznešený majestát Kristovho veľkonočného víťazstva.

Cirkev preto prirodzene v každom čase pestovala posvätný spev a posvätnú hudbu a dávala dobrú inšpiráciu aj pre každodenný ľudový spev obyvateľstva. Spomína to aj II. Vatikánsky koncil: „*Hudobná tradícia všeobecnej Cirkvi je pokladom neoceniteľnej hodnoty, čo vyniká nad všetky ostatné umelecké prejavy najmä preto, že posvätný spev, ktorý sa viaže na slová, je potrebnou neodlučiteľnou časťou slávnostnej liturgie.*” (Sacrosanctum concilium 112).

Starozákonný i novozákonný Boží ľud počas dejín vytvoril prekrásne skvosty v oblasti hudby a spevu. Každá generácia má v tejto oblasti dve úlohy. Prvá úloha je uchrániť poklady minulosti v pôvodnej forme pre ďal-

šie generácie. Druhá úloha je na základe vlastnej náboženskej skúsenosti vytvoriť nové hudobné diela, ktorými by dnešná generácia autenticky oslávila Boha a tak vydala svedectvo viery a lásky k Nemu.

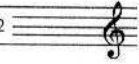
Mnohé posvätné spevy minulosti obsahujú veľmi dôležité a hlboké náboženské pravdy a pritom ich mimoriadne umelecky a zrozumiteľne vyjadrujú. Sú to pravdy o Najsvätejšej Trojici, o vtelení Božieho Syna o dvoch prirodzenostiach v Kristovi, o Eucharistii a o ďalších tajomstvách našej spásy. Všetky tieto pravdy sú sformulované poeticky a sprevádzané takou hudbou, ktorá zvýrazňuje ich vážnosť a posvätnosť.

Toto by mala sledovať aj dnešná sakrálna tvorba. Preto len takí umelci môžu vytvoriť hodnotné sakrálna diela, ktorí svojim rozumom i srdcom hlboko vnikli do tajomstiev našej spásy, dobre poznajú dušu dnešného človeka a majú dar od Boha umelecky vyjadriť to, čo vo svojom srdci prežívajú oni sami a ich bratia a sestry dnešných čias.

Každý umelec nech sa snaží o toto vyjadrenie, nech ho ponúkne Božiemu ľudu ako prostriedok na oslavu Boha a Boží ľud jeho dieło používaním prakticky overí, tak ako overil vianočnú pieseň „Tichá noc, ...”

Žalmista nás všetkých pozýva k oslave Boha, prosme Pána, nech aj tejto dobe daruje umelcov, aby sme mohli aj rečou tejto generácie osláviť Boha.

Hudobná sekcia Liturgickej komisie Konferencie biskupov Slovenska a jej úlohy

ANTON KONEČNÝ

Sv. Otec v apoštolskom liste *Novo millennio ineunte* hovorí aj o potrebe neustále pokračovať v pokoncilovej liturgickej reforme: *Kolko bohatstva je v smerniciach, ktoré dal Druhý vatikánsky koncil! Preto sa žiada skúmať, ako bol prijatý vo všetkých miestnych cirkvách. Koncil je veľká milosť, z ktorej mala Cirkev v 20. storočí veľký úžitok: ponúkol nám totiž bezpečný kompas, aby sme sa ním orientovali v začínajúcom sa tisícročí.¹ V 20. storočí, najmä od Koncilu, kresťanské spoločenstvo v spôsobe slávenia sviatostí, najmä Eucharistie, vzrástlo. Treba v tomto smere pokračovať. Najväčšia starostlivosť sa teda musí venovať liturgii, ktorá je „vyvrcholením činnosti Cirkvi a zároveň prameňom, z ktorého prúdi jej sila“.²*

Práca v oblasti liturgie a posvätného liturgického spevu na Slovensku má záväznú smernicu v Pastoračnom a evanjelizačnom pláne KBS: Po desiatich rokoch od spoločenských cien v roku 1989 je potrebné, aby v súčasnom období najvyššiu prioritu mali „investície do formačných, evanjelizačných a pastoračných projektov“.³ Jeho cieľom je plne rozvinutá liturgická pastorácia, ktorej konečným cieľom je plná, uvedomelá a činná účasť veriacich na liturgii.⁴ Systematická starostlivosť o liturgiu dnes pokračuje za pomoci pozitívnych činiteľov:

- Liturgická komisia KBS, diecézne liturgické komisie a ich sekcie;
- katedry liturgiky na teologických fakultách;
- špecializované časopisy *Liturgia*, *Adoramus Te*;
- Liturgický inštitút Košice a jeho tri sekcie – všeobecná, pre posvätnú hudbu a pre východnú liturgiu;
- rehole, ktoré výraznejšie pestujú liturgiu (dominikáni);
- každoročné sympóziá s medzinárodnou účasťou od roku 1998 a s príspevkom hnutí na Teologickom inštitúte Košice v spolupráci s komisiou pre laikov KBS.⁵

Národné a diecézne liturgické komisie majú úlohu napomáhať biskupom previesť do praxe všetky koncilové a následné pokoncilové požia-

davky. Dňa 21. 6. 2000 bol Apoštolskou stolicou schválený Štatút Konferencie biskupov Slovenska. KBS dekretom číslo 262 / 2000 na plenárnom zasadnutí dňa 24. 10. 2000 v Donovaloch vydala rozhodnutie zorganizovať svoju činnosť s ohľadom na Štatút.

Liturgická komisia Konferencie biskupov Slovenska začala pracovať s novým názvom⁶ a pod novým vedením. Predsedom sa stal Mons. Štefan Vrablec, ďalšími dvomi biskupmi, členmi komisie sú Mons. Rudolf Baláž a Mons. Andrej Imrich. Na deň 18. 4. 2001 zvolal predseda Mons. Štefan Vrablec prvé zasadanie LK KBS.⁷ Hudobnú sekciu dostal na starosť spišský pomocný biskup Mons. Andrej Imrich. Termín možno považovať za začiatok štvrtej etapy plnenia pokoncilových úloh tejto subkomisie. Charakteristiku doterajšej činnosti Hudobnej sekcie Liturgickej komisie pri KBS možno zhrnúť do troch etáp. Tak sa ozrejmi nielen jej súčasný stav ale najmä súčasné pokračujúce povinnosti a nové úlohy, ktoré treba naplánovať v tejto oblasti. V záujme dosiahnutia týchto cieľov a účinnosti práce HS LK KBS v nastávajúcom období táto štúdia prináša návrh na štatút, ktorým by sa po jeho úpravách a schválení mala riadiť. Okrem štatútu obsahuje súpis úloh, ktorým sa bude riadiť práca subkomisie po jeho prijatí.

I. CHARAKTERISTIKA DOTERAJŠEJ ČINNOSTI HUDOBNEJ SEKcie LK KBS

ETAPA 1962–1973

Ako prvý sa pokoncilovej reforme liturgickej hudby venoval Dr. Jozef Šátek, profesor cirkevných dejín a spevu na CMBF v Bratislave. V jeho redakcii vydal SSV r. 1967 príručku *Liturgické nápevy*.⁸ Boli to najdôležitejšie nápevy predovšetkým omše pre kňaza a ľud. Omšové nápevy kňaza prevzaté zo sylabického gregoriánskeho chorálu platia bez väčších zmien dodnes. Ďalšie nápevy omšových spevov ordinária pre ľud už v národnom a modernom stvárnení spontánne tvorili mnohí nadšení amatéri, ale i profesionáli. Dr. Šátek bol poverený zhromaždiť materiál a potom ho využiť. Keď r. 1976 Dr. Šátek zomrel, zanechal dve veľké skrine neusporiadaného notového materiálu. Tvorba v tomto období, výrazne poznačenom totalitným systémom, bola spontánna, ale nesystematická. V čase „Pražskej jari“, teda v roku 1968 vznikli mnohé nádeje, no onedlho nastúpil čas „normalizácie“ a podstatne sťažil rozvoj systematickej tvorivej činnosti.⁹ Význam emigrácie, najmä SUSCM v Ríme, tejto a nasledujúcej etapy ešte nie je zhodnotený.¹⁰

ETAPA 1973–1989

V roku 1973 boli vysvätení traja biskupi a predsedom SLK sa z rozhodnutia Zboru ordinárov Slovenska stal biskup Ján Pásztor. Za jeho predsedníctva (1973–1987, kedy sa zo zdravotných dôvodov vzdal) sa vykonalo mnoho, napriek pretrvávajúcemu obmedzovaniu a útlaku. SLK pracovala i pod tlakom totality obdivuhodne aktívne. Najdôležitejšie podujatia HS SLK zásluhou predsedu biskupa J. Pásztoru v tomto období sú:

- Zadal *Liturgický spevník I*.¹¹ Spevník úradne vyšiel až v roku 1990, ale prakticky neformálnym šírením sa používal od roku 1984.
- V novembri a decembri roku 1984 zorganizoval 4 turnusy kurzov pre organistov. Tam sa oficiálne uviedol *Liturgický spevník I*.
- Zadal *Liturgický spevník II*.¹² Spevník úradne vyšiel až v roku 1999, ale zásluhou samizdatových vydaní sa na Slovensku rýchlo a všeobecne rozšíril.
- Zavádzal nové nápevy. Prednášateľia na kurzoch¹³ vypracovali spis o liturgických hudobných službách, ktorý sa poslal do všetkých farností Slovenska.

V rokoch 1987–1988 viedol SLK propredseda Mons. Vincent Malý. V novembri 1988 boli podmienky pre prácu komisie už priaznivejšie. Vedeli sme, že nastáva nová etapa v spoločnosti i pre prácu na poli liturgie. Vo vedomí začínajúceho prelomu bol vypracovaný podrobný popis *Súčasný stav a potreby nášho liturgického spevu*.¹⁴ Dokumentuje daný stav s ohľadom na nové podmienky a úlohy v oblasti posvätného spevu.

V roku 1989 mohol už spravovať liturgickú komisiu biskup. Prvé zasadanie sa konalo 3. 10. 1989 v Trnave a viedol ho predseda SLK Mons. Ján Sokol. Jeho zásluhou a na návrhy pracovníkov v tejto oblasti vznikla prvá Hudobná komisia (v slovenskej histórii vôbec). Zasadala 25. 1. 1990. Na tom prvom zasadaní bol stanovený bohatý pracovný program. Táto komisia zanikla, keď nastúpil do funkcie Predsedu SLK pán biskup Filo.

ETAPA 1990–2001

Od 17. 5. 1990 HS SLK pracovala pod vedením predsedu SLK Mons. Vladimíra Filu. Zmena nastala v dôsledku komplexného rozdeľovania služieb biskupov vznikajúcej BK. Evidentné bolo, že nastalo nové rozhranie činnosti SLK. Utvorili sa i sekcie, najmä hudobná. Vedúci HS SLK vypracoval *Súpis úloh HS SLK*, (ďalej len *Súpis 1991*) ktorý dňa 18. 11. 1991 schválil predseda SLK Mons. V. Filo. Napriek tomu, že HS SLK sa konštituovala slobodne, v jej práci nastal určitý útlm. Na začiatku obdobia HS SLK u viacerých členov prevažovali súkromné názory, zväčša bez zakotvenia v cirkevných dokumentoch. Zasadania mali konfrontačný ráz. Úlohy HS SLK sa v počiatkoch tohto obdobia neplnili. Neskôr, najmä zásluhou postgraduálnych štúdií viacerých členov sa práca komisie stala odbornou a systematickou. Postupom času sa v práci HS SLK prejavila koncepcnosť. Na popud Spišskej DLK organizoval sa celoplošný prieskum spievania JKS ako východisko pre reformu omšového spevu.¹⁵ Podobne Ústav hudobnej vedy SAV vykonal v r. 1992 prieskum JKS. Začali sa organizovať kurzy. HS SLK vyzvala hudobníkov a básnikov k spolupráci na tvorbe chrámových liturgických piesní a „moderných“ a „detských“ liturgických piesní.¹⁶ Skúsenosť s výzvou bola skromná. Ukázalo sa, že nových záujemcov o spoluprácu nie je tak mnoho. Väčšina angažovaných pracovala i v predchádzajúcom období. V tejto etape HS SLK mnohé úlohy *Súpisu 1991* splnila, niektoré ostali nesplnené. V nasledujúcich statiach to bude popísané. Vykonali sa i viaceré aktivity navyše *Súpisu 1991*, ktoré je potrebné tiež popísať. Takýto rozbor je východiskom pre systematickú prácu HS LK KBS v nastávajúcom období.

Splnené a čiastočne splnené úlohy *Súpisu 1991*

1. Liturgický spevník

Príprava kompletného LS je hlavou úlohou HS LK. *Nemôže to byť dielo jednotlivca, ale širokého tímu*

*spolupracovníkov, a inštitúcií. Navyiac je dielom výnimočným, ktoré bude svedčiť nielen o invencii a majstrovstve jednotlivcov, ale aj o schopnostiach našej generácie.*¹⁷ O potrebe LS rozhodla KBS: „pre slovenských veriacich je potrebné pripraviť nový ľudový liturgický spevník zodpovedajúci požiadavkám DVK”.¹⁸ Podmienky a okolnosti prípravy:

- Jestvujúce Liturgické spevníky I, II a III sú súčasťou liturgických spevov omše. Kompletný *Liturgický spevník*, obsahujúci aj menlivé omšové spevy (tzv. prôrium omše) a najmä jeho hlavná časť – príručka pre ľud – bude završením diela.
- Vznikli viaceré prípravné teoretické štúdiá, ktoré odôvodňujú východiská, postup a cieľ.¹⁹
- Práce sú rozplánované na 3 roky, HS SLK ich zverila Ústavu hudobnej vedy SAV.²⁰
- Časopis *Adoramus Te* (založený ako *Adoremus* v roku 1995) sa stal fórom pre styk s verejnosťou. Uverejňuje odborné články o príprave a informuje o stave prác. Nikto nie je vylúčený z možnosti prispieť.
- V roku 2000 vznikol *Liturgický inštitút Košice* a prebral pri príprave LS niekoľko úloh.²¹

2. Liturgický spevník I

- základné omšové spevy,
- Liturgický spevník II**
- medzispevy²² a
- Liturgický spevník III**
- spevy na Popolcovú stredu, veľký týždeň a Veľkú noc.

Vydané boli v rokoch 1990, 1999 a 1993.

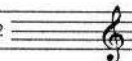
3. Zhudobnenie Liturgie hodín, hlavne vešpier

Vydané boli dve znotované publikácie.²³ Požiadavku účasti ľudu na liturgii hodín akcentuje i *Novo millenio ineunte* ako nie ťažko uskutočniteľnú.²⁴ Pre veľký rozsah matérie sa v úlohe môže stále pokračovať.

4. Služba organistov a iných hudobných služobníkov (žalmisti, dirigenti, speváci)

Služba organistov na mnohých miestach je hudobne a liturgicky neodborná. Nekoná sa odborné posúde-

nie spôsobilosti organistu. Odmeňovanie organistov za ich prácu nie je systematizované. Vplyv uplynulého systému oslabil ekonomickú základňu cirkvi a dodnes nie je eliminovaný. Pretrvávajú hudobný a liturgický diletantizmus. Obnovili sa už možnosti štúdiá a prípravy na profesiu „organista pre cirkevnú službu,” avšak absolventi sa ako činní organisti málo uplatnia a povážlivo sa vytráca záujem o toto štúdium.²⁵ Na naliehavosť problematiky organistov a organov poukazuje tzv. *Memorandum skupiny organistov o súčasnej problematike organov a organistov v duchovnej službe katolíckej cirkvi na Slovensku*.²⁶

Záver: Naliehavé sú dve úlohy cirkvi (Ordinári, KBS): Dohľad na liturgickú výuku organistov na všetkých typoch škôl a podpora zamestnanosti mladých a vzdelaných organistov vhodnými pracovnými a platovými podmienkami. Problematiku nemožno uzavrieť tým, že nie sú zdroje pre platenie organistov.

5. Starostlivosť o organy

Dochádza k škodám, pretože kňazi a ich pomocníci nemajú odborné poznatky, cirkev a kultúra dopláca na neodborné a drahé „podnikanie”.²⁷ Systematizácia starostlivosti o organy obsahuje evidenciu, údržbu, opravy, stavby. Zodpovednosť je na HS LK (na úrovni diecézy alebo provincie).²⁸ Nevyhnutnosťou sú profesionálni znalci – organisti, organológovia.

6. Školenia kňazov a organistov

Konali sa nedostatočne. Treba nájsť pravidelnosť a systém v rámci kňazských rekolekcií a pastoračného ročníka novokňazov.

7. Liturgicko-hudobná osveta Božieho ľudu

Osveta na širokej základni sa konala len čiastočne.²⁹ Ak má byť nový LS funkčný, mal by byť očakávaný zásluhou vhodného oboznamovania verejnosti. Pre odbornú verejnosť je tiež potrebné oboznamovanie a poskytnúť príležitosť pre angažovanie. Vhodné je zorganizovať sympóziu o novom LS.³⁰

Nesplnené úlohy Súpisu 1991

1. Spolupráca HS LK a Katechetická komisia

Katechetická a liturgická komisia navzájom nespocovali.³¹ Negatívnym dôsledkom sú napríklad piesne v učebniciach náboženstva, vybrané nesytematicky, náhodne a nejednotným i nedostatočným zápisom. Spolupráca komisií pri príprave učebnice je nutná.

2. Spevník pre omše so spoločenstvom detí a mládežnícke spevy pre liturgiu

HS LK vyzvala básnikov a skladateľov k spolupráci.³² Napriek tomu tvorba skladateľov sa nesytematizovala a rozbiehajúca sa spolupráca s Carmina Sacra zanikla. Medzeru vyplňa časopis *Adoramus Te*. Spevníky pre mládež a pre omše s deťmi treba zadať.

3. Spolupráca so slovenskými zahraničnými misiami

HS LK KBS má záujem na spolupráci najmä so SÚSCM Rím.

4. Zhromaždenie dokumentov posvätnéj liturgie a hudby

sa neuskutočnilo. Bude potrebné nájsť prostriedky.³³

5. Spolupráca HS LK s HS DLK

nenastala. V niektorých diecézach DLK nepracujú a nie sú ani sekcie.

Aktivity, vykonané navyše Súpisu 1991

1. Liturgický inštitút Jána Jaloveckého

s 3 sekciami bol založený pri TI Košice.³⁴

2. Časopis Adoramus Te

bol založený v roku 1995 ako *Adoremus*, v roku 1998 premenovaný na *Adoramus Te*.³⁵ Je fórom pre prípravu LS.

3. Liturgický spevník II/a, b, c

Spevníky nadväzujú na LS II. Obsahujú zhudobnené žalmy na všedné dni na adventné, vianočné, pôstne, veľkonočné a cezročné obdobia.³⁶

4. Liturgické sympózia

SSV v spolupráci s Trnavským hudobným kabinetom a so Západoslovenským múzeom Trnava usporiadal v novembri 1997 muzikologický seminár *Šesťdesiat rokov JKS*. Podujatie prispelo k využitiu JKS v obnovenej liturgii.

Kňazský seminár Košice v spolupráci s KBS a LK s komisiou pre laikov KBS od r. 1998 každoročne poriada začiatkom septembra sympóziom s medzinárodnou účasťou a s účasťou hnutí na liturgicko-pastoračné aktuálne témy **Oživenie farského spoločenstva**.

Záver

Doterajšia činnosť HS LK pri uvádzaní záverov Druhého vatikánskeho koncilu do života je všestranná a bohatá. Kriticky treba poukázať na množstvo nevykonanej práce, ktorá stále ostáva a treba ju previesť systematicky. V záujme cieľavedomosti je potrebné vypracovať a schváliť **štatút a plán práce**.

II. NÁVRH ŠTATÚTU HS LK KBS

1. Ustanovenie a zmysel subkomisie

1. Ustanovenie HS LK KBS vyplýva z rozhodnutia 35. plenárneho zasadania Konferencie biskupov Slovenska zo dňa 24. a 25. 10. 2000. Hudobná subkomisia je súčasťou vtedy ustanovenej Liturgickej komisie.
2. Zároveň ustanovenie Hudobnej subkomisie a jej zmysel vyplýva z Liturgickej konštitúcie Sacrosanctum Concilium, osobitne z jej článku 44, ako aj Inštrukcie Musicam Sacram 24-25, 68-69.
3. Hudobná subkomisia je koordinujúcou inštitúciou, v ktorej majú svoje zastúpenie diecézne komisie pre cirkevnú hudbu ustanovené v zmysle čl. 46 Liturgickej konštitúcie.

4. Hudobná subkomisia prijíma odbornú pomoc Liturgického inštitútu, osobitne jeho hudobnej sekcie (v zmysle čl. 44 Liturgickej komisie)
5. Úlohou Hudobnej subkomisie je (v zmysle vyššie uvedeného čl. 44 Liturgickej konštitúcie) viesť v otázkach hudby liturgicko-pastorálnu činnosť na Slovensku a organizovať štúdiá a potrebné experimenty vrátane adaptácií, ktoré majú byť predložené Apoštolskej stolici, jej Posvätnej kongregácii pre obrady.
6. Hudobná subkomisia usmerňuje spoluprácu s odborníkmi pre otázky liturgickej hudby a napomáha liturgicko-hudobnú teoretickú, pastoračnú, výchovnú a komunikačnú činnosť.

2. Zloženie, členstvo a kompetencie subkomisie

1. HS LK KBS predsedá biskup, poverený KBS.³⁷
2. Členov subkomisie menuje biskup - predseda sám, alebo po dohode s ordinármi jednotlivých diecéz tak, aby tu spravidla každá diecéza mala svoje zastúpenie jedným členom s ohľadom na jeho organizačnú schopnosť reprezentovať a rozvíjať činnosť príslušnej diecéznej hudobnej komisie.
Sú to odborníci na problematiku liturgickej hudby z pohľadu teologicko-liturgického a zároveň aj hudobného, ktorí majú dostatočnú kvalifikáciu, skúsenosti i preukázané pracovné úspechy.
3. Za členov Hudobnej subkomisie môže jej predseda - biskup menovať aj odborníkov - znalcov (tzv. periti) - v otázkach liturgickej hudby, ktorí nereprezentujú liturgicko-pastoračnú činnosť za niektorú z diecéz, ale odbornú.³⁸
4. Za členov Hudobnej subkomisie môže jej predseda - biskup menovať aj niekoľkých zahraničných odborníkov, ak by sa tým zvýšila odborná úroveň celej komisie.
5. Členstvo v subkomisii zaniká odvolacím dekrétom, nástupom nového predsedu HS LK KBS alebo zrieknutím sa člena ako ho predseda HS LK KBS prijme.
6. Spomedzi členov Hudobnej komisie predseda - biskup menuje Vedúceho Hudobnej komisie, prípad-

ne aj pomocníka alebo zástupcu. Vedúci reprezentuje a pracovne vedie Hudobnú subkomisiu.

7. Možno ustanoviť i ďalších členov subkomisie. Zodpovedného za písomnú agendu a archív. V prípade právnej subjektivity sekcie je potrebný i ekonóm, ktorý zodpovedá za optimálne hospodárenie.

3. Práca subkomisie

1. Hudobná subkomisia
  - a) iniciuje a rozvíja pracovné programy a projekty celoslovenského významu v oblasti liturgickej hudby, sleduje ich plnenie a stará sa o uvedenie ich pozitívnych výsledkov do praxe
  - b) koordinuje činnosť diecéznych hudobných komisií
  - c) sprostredkuje spoluprácu s Jazykovednou komisiou a Komisiou pre sakrálne stavby a v tom zmysle pôsobí ako komplementárna súčasť Liturgickej komisie
  - d) rieši akútne problémy liturgického života na Slovensku súvisiace s hudbou.
2. Hudobná subkomisia má na starosti otázky nasledujúcich pracovných oblastí:
  - a) správnosť a kultúrna či umelecká úroveň liturgických slávení na Slovensku
  - b) rozvoj liturgickej úrovne na Slovensku
  - c) liturgická výchova a osveta
  - d) výučba a výchova cirkevných hudobníkov
  - e) hudobná výchova a pestovanie liturgickej hudby v kňazských seminároch, rehoľných domoch a v cirkevných školách
  - f) príprava liturgických spevníkov a hudobných zložiek liturgických kníh
  - g) médiá pre oblasť liturgickej hudby
  - h) organy a chrámové priestory pre hudbu
3. HS LK má vypracovaný súpis úloh, uľahčujúci systematickosť činnosti. Vytvára sa a dopĺňa podľa potreby, spravidla pri zmene predsedu sekcie.
4. Schvaľovanie jednotlivých piesní je náročnou úlohou subkomisie. Proces schválenia je vecou celej komisie, schválenie je autoritou predsedu komisie.

5. Náklady na činnosť komisie (cestovné, plat stáleho pracovníka a ostatné výdavky) sú z rozpočtu KBS. Náklady na vydanie liturgickej príručky sa pokryjú z jej predaja v spolupráci so SSV, prípadne sponzorsky alebo s inou pomocou. Vydanie príručky sa vždy ponúka SSV.

4. Zasadania subkomisie

1. Zasadania zvoľáva a vedie predseda Hudobnej subkomisie - biskup. Vedenie môže prenechať Vedúcemu alebo inému členovi Hudobnej subkomisie.
2. Zasadania Hudobnej subkomisie sa konajú spravidla dvakrát v roku - jarné a jesenné. V prípade riešenia akútnych problémov biskup zvoľáva mimoriadne zasadania. Za účelom užšej zainteresovanosti v konkrétnych pracovných úlohách zvoľáva Predseda Hudobnej subkomisie aj doplňujúce zasadania.
3. Pracovný program zasadaní pripravuje Vedúci Hudobnej subkomisie, prípadne iný Predsedom poverený člen.
4. Na zasadaniach sa zúčastňujú všetci členovia Hudobnej subkomisie.
5. na návrh Vedúceho a z rozhodnutia Predsedu Hudobnej subkomisie na zasadania sú podľa tém rokovania prizývaní aj odborníci špecialisti, ktorí sú mimoriadnymi členmi Hudobnej subkomisie.
6. Rozhodnutia a uznesenia sa prijímajú väčšinou hlasov riadnych členov. Platnosť a záväznosť rozhodnutí vyžaduje schválenie biskupa - predsedu subkomisie.
7. Z priebehu výsledkov zasadaní sa vedú zápisnice. Za ich správnosť zodpovedá Vedúci Hudobnej subkomisie, prípadne iný Predsedom poverený člen.

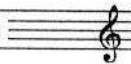
III. SÚPIS ÚLOH HS LK KBS - návrh

Vlastná činnosť HS LK

1. Schvaľovací mechanizmus jednotlivých piesní a príručiek

Žiadostiam o schvaľovanie jednotlivých piesní sa vyhovie na základe kladného odborného posudku. Proces

schválenia je vecou celej komisie, schválenie je autoritou predsedu komisie.

Prípraviť mechanizmus odborného oponovania a cirkevného schvaľovania výsledných riešení LS je prioritná úloha HS LK. Je to i požiadavka Ústavu hudobnej vedy SAV.

2. Ekonomická stránka HS LK KBS

Hospodárske zabezpečenie činnosti súvisí s jej činnosťou.

Náklady na činnosť komisie (cestovné, plat prípadného potrebného stálego pracovníka a ostatné výdavky) sú z rozpočtu KBS.

Náklady na vydanie liturgickej príručky sa pokrývajú z jej predaja v spolupráci so SSV, prípadne sponzorsky alebo s inou pomocou. Vydanie príručky sa vždy ponúkne SSV. Ak SSV nedokáže plne uhradiť náklady na liturgickú príručku, potom HS SLK má právo obrátiť sa na iného vydavateľa.

3. Liturgické príručky – príprava a nutné experimenty

Ak HS dostane úlohu pripraviť príručku, súčasťou prípravy je postarať sa o potrebné vyskúšanie pred všeobecným zavedením (SC 40 § 1, § 2).

4. Liturgické príručky – LS

Požiadavka Pastoračného a evanjelizačného plánu KBS je pokračovať v realizácii schváleného a prijatého projektu prípravy Liturgického spevníka.

Zhudobnenie liturgie hodín je rozsiahlou úlohou HS LK, aj po vydaní doterajších príručiek je potrebné v nej pokračovať.

5. Spevník omše so spoločenstvom detí a mládežnícky spevník

Spevníky pre mládež a pre omše s deťmi treba zadať.

6. Liturgicko-hudobné školenia kňazov na rekolekciách

Treba ich zaviesť a treba sa zvlášť venovať pastoračnému ročníku novokňazov.

7. Liturgická osveta Božieho ľudu

Ak má byť nový LS funkčný, mal by byť očakávaný zásluhou vhodného

oboznamovania verejnosti na najširšej základni. Pre odbornú verejnosť je tiež potrebné poskytnúť príležitosť pre angažovanie. Vhodné je zorganizovať sympóziu o novom LS.

Spolupráca

1. Spolupráca – Katechetická komisia

Katechetická a liturgická komisia doteraz nespoločne pracovali. Zabezpečovanie tvorby učebníc a metodických príručiek je výslovnou požiadavkou Pastoračného plánu KBS.

2. Spolupráca – Hudobné združenia cirkevné i štátne, domáce i medzinárodné

Požiadavka MS 69.

3. Spolupráca – Liturgický inštitút

Požiadavka SC 44.

4. Spolupráca – teologické fakulty, Katolícka univerzita

Obsahuje komunikáciu s učiteľmi hudobno-liturgických predmetov.

5. Spolupráca – LK KBS a Umelecko-stavebná sekcia LK KBS

Požiadavka podľa MS 68 zabezpečí organizáciu prijatých záverov.

6. Spolupráca – DLK

Úlohy, vyplývajúce pre diecézy nadobudnú platnosť zverejnením v diecéznom obežníku. Fórom pre zverejnenie rozhodnutí sú:

- pastiersky list a pastoračné inštrukcie
- diecézne obežníky.

Potrebná spolupráca nenastala. V niektorých diecézách DLK nepracujú a nie sú ani sekcie.

7. Spolupráca so slovenskými zahraničnými misiami

HS LK KBS má napomáhať hudobne-liturgickú stránku slovenských bohoslužieb i v zahraničí. Má záujem na spolupráci so slovenskými misiami v zahraničí a najmä so SÚSCM v Ríme.

8. Zhromaždenie dokumentov posvätnéj liturgie a hudby

sa neuskutočnilo. Bude potrebné nájsť prostriedky. Po dohode s LK KBS mohol by to prevziať LI Košice.

Starostlivosť

1. Starostlivosť o organy – údržba, oprava, stavba

Je to evidencia, údržba, opravy, stavby. Nevyhnutnosťou sú profesionálni znalci - organisti, organológovia.³⁹

2. Starostlivosť o školstvo liturgických hudobných služobníkov

Požiadavka SC 29, SC 115 sa týka výuky budúcich služobníkov liturgie. Sfunkčniť systém dohľadu a angažovanosť úradnej cirkvi na liturgickú výuku organistov na všetkých typoch škôl.

Realizovať imperatívy Cirkvi a umenia.⁴⁰

3. Starostlivosť o organistov – starostlivosť o odborný a duchovný rast a praktická oblasť

Požadovaný odborný a duchovný rast nie je zabezpečený systematicky.

Iba najvyššia autorita (Ordinári, KBS) môže zaangažovaním podporiť zamestnanosť zmienených odborníkov odbornými, pracovnými a platovými podmienkami. Problematiku nemožno uzavrieť tým, že nie sú zdroje pre platenie organistov. Odborná verejnosť dôrazne apeluje.

Organizácia práce

1. Zápisnice

Zápisniciam treba venovať náležitú pozornosť.

- Každá zápisnica, žiadosť, odpoveď a vyjadrenie sa eviduje a archivuje.
- Na každom zasadaní je kontrola plnenia úloh čítaním zápisnice a z každého zasadania sa píše zápisnica.
- Zápisnica sa posiela predsedovi LK KBS a HS LK KBS, členom

HS LK KBS, na sekretariát KBS a tajomníkom HS DLK.

- Sekretariát KBS posielala kópiu diecéznych obežníkov vedúcemu HS LK KBS.

2. Štruktúra a členovia HS LK KBS

HS LK KBS tvoria:

Biskup, predseda HS LK KBS

Vedúci subkomisie

Zástupca

Zapisovateľ (sekretár, potrebný je stály úväzok)

Ekonom

Riadni členovia – z každej diecézy jeden

Znalci (požiadavka SC 40, SC 44, MS 54) sú najmä z odborov:

Teologická oblasť: dogmatika, liturgia, pastorálka,

Oblasť disciplín hudobných vied: kompozícia, hymnológia, hudobná etnografia, zbormajstrovstvo, priestorová akustika, organológia, umenológia.

Literárne disciplíny: jazykovedné disciplíny, textová poetika.

IV. DODATOK

Liturgický inštitút

Jána Jaloveckého v Košiciach

LI Košice bol založený 8. 9. 2000. Inštitút začal pracovať v troch sekciách: – vo všeobecnej, pre posvätný spev a pre východnú liturgiu. K inštitútu patrí i združenie vyučujúcich liturgických disciplín na teologických vysokých školách. Liturgický inštitút nesie meno Jána Jaloveckého – najvýznamnejšieho slovenského kňaza – liturgistu z obdobia tzv. liturgického hnutia medzivojnového obdobia a zakladateľa časopisu *Svetlo*. Vzorom pri príprave nám bol Liturgický inštitút v Krakove, fungujúci už vyše tridsať rokov pri Pápežskej teologickej akadémii v piatich sekciách. Činnosť nášho inštitútu sa bude spočiatku zameriavať predovšetkým na osvetu i na systematické vzdelávanie a školenie služobníkov liturgie – organistov, žalmistov, lektorov, ale i ministrantov a kostolníkov. Liturgický inštitút dostal ako prvú ponuku spolupracovať na príprave slovenského ľudového liturgického spevníka s Ústavom hudobnej vedy Slovenskej akadémie vied, ktorý je odborným garan-

tom prebiehajúcich prác. Nádejou pre Liturgický inštitút sú viacerí mladí kňazi na postgraduálnych štúdiách liturgických a hudobno-liturgických disciplín na našich a zahraničných univerzitách (Bratislava, Rím, Krakov, Viedeň, Lublin). LI sa stará o dostatok kvalifikovaných osôb, absolventov postgraduálnych štúdií na významných svetových liturgických inštitútoch v potrebných odboroch.⁴¹ Do pôsobnosti LI majú patriť i odbory posvätnej hudby a posvätného umenia. LI doteraz vydal dve publikácie.⁴² Pripravujeme vydanie základnej príručky liturgiky.⁴³ Usporiadal jednorázové školenie lektorov, organistov a žalmistov pre 2 dekanáty arcidiecézy Košice, na ktorom sa zúčastnilo približne 250 frekventantov. O školenia je záujem na území celej diecézy.

SKRATKY

CMBF – Cyrilometodská bohoslovecká fakulta

HS – Hudobná sekcia

ID – Inestimabile donum

KBS – Konferencia biskupov Slovenska

LK – Liturgická komisia

LI – Liturgický inštitút

LS – Liturgický spevník

NMI – Nuovo millenio ineunte

SAV – Slovenská akadémia vied

SLK – Slovenská liturgická komisia

SSV – Spolok sv. Vojtecha

SUSCM – Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda

Poznámky:

¹ Porov. JÁN PAVOL II.: *Novo millenio ineunte*, Trnava, SSV, 2001, čl.57.

² Porov. tamže, čl.35.

³ Porov. KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pastoračný a evanjelizačný plán katolíckej cirkvi na Slovensku 2001–2006*, Bratislava, 2001, záver, <http://www.rcc.sk>.

⁴ tamže, čl.3.4.2.

⁵ tamže, čl. 3.4.1.

⁶ Uvedeným rozhodnutím KBS zaniká *Slovenská liturgická komisia* a vzniká *Liturgická komisia pri KBS*. Premenovanie má svoju problematiku a odôvodnenie – na jednej strane pôvodný názov SLK mal už významnú tradíciu, na strane druhej Štatút definuje biskupské

komisie „na skúmanie zvláštnych otázok a na prípravu podkladov pre zasadania“. Do názvu sa tak vhodne prijalo určenie „komisia KBS“. V názve SLK KBS by nastala duplicita „Slovenská“ – „Slovenska“.

⁷ Bolo to prvé zasadanie LK KBS pod novým vedením. Zasadanie zvolal a viedol nový predseda Mons. Vrablec za prítomnosti oboch biskupov, členov LK.

Odpoludnia sa konalo v priestore redakcie *Adoramus Te* krátke zasadanie hudobnej sekcie. Mons. Imrich potvrdil doterajších členov sekcie. Dohodnutý bol rámcový postup práce.

⁸ Ako uvádza predhovor knihy, predlohou pre nápevy omše a najdôležitejších obradov (veľký týždeň, litánie o všetkých sv. a podobne) bol gregoriánsky chorál.

⁹ O problematike sa bližšie pojednáva v publikáciách:

SLOVENSKÁ LITURGICKÁ KOMISIA: *Liturgický spevník I a jeho uvádzanie do praxe*, Bratislava 1999, s. 11. KONEČNÝ, A.: *Problematika slovenského liturgického spevníka*, Kňazský seminár Košice, 1997, s. 44-46.

KONEČNÝ, A.: *Príspevok k dejinám liturgického spevu počas totality*. In *Liturgia*, č. 3, SSV 1998, s. 250-262.

LEXMANN, J.: *Liturgický spevník pre tretie tisícročie*, Bratislava, ÚHV SAV, Bratislava, 2000, s. 23.

¹⁰ Textovo najmä G. Zvonický, hudobne S. Kmotorka SDB, J. Gašparík, J. Strečanský, otcovia jezuiti v Kanade.

V SUSCM už r. 1965 vyšli Slovenské liturgické nápevy (J. Gašparík) a r. 1966 tzv. jednohlasná omša pre ľud.

¹¹ Redakciu zveril pán biskup s odvahou (nebolo dovolené spolupracovať s laikmi) a prezieravosťou (na radu najmä p. prof. Jozefa Vrableca) Dr. Lexmannovi, ktorý vedecky prehodnotil materiál, zhromaždený za Dr. Šátka. V jestvujúcich podmienkach dokázal zmobilizovať rozsiahlu spoluprácu.

¹² Od r. 1984 sa na diele začalo pracovať a vznikalo priebežne počas 3 rokov. Onedlho vyšlo ako samizdat zásluhou dp. Michala Vaška, ktorý sa venoval vydateľským aktivitám.

¹³ Mons. Malý, Dr. Lexmann, A. Konečný. Spis bol oficiálne rozoslaný 25. 5. 1985.

¹⁴ Spis v 6 bodoch analyzuje situáciu v závažných oblastiach liturgického spevu. Sú to: Liturgický spevník I, Liturgický spevník II – medzispevy, zhudobnenie spevných častí obradov sviatostí a sviatkov, problém „schválené piesne pre liturgiu“, obnova JKS, liturgia hodín hlavne vešpier. Spis som

- vypracoval ako člen DLK Košice. Dňa 11. 1. 1989 bol odoslaný Košickému biskupovi a vedeniu SLK. Jeden exemplár spisu je uložený aj v archíve Liturgického inštitútu Košice.
- ¹⁵ V tomto období boli značne rozšírené dva mylné predpoklady:
- JKS je veľkým a nedotknuteľným národným a náboženským pokladom, preto nepotrebuje žiadnu reformu.
  - JKS potrebuje revíziu (o tom hovorili tí odvážnejší).
- Po štúdiu dokumentov sa však ukázala nutnosť pripraviť nový liturgický spevník, ako to urobili okolité národy.
- ¹⁶ Výzva bola podpísaná 23. 2. 1992 a uverejnená v periodikách Katolíckej noviny, Liturgia, Duchovný pastier. Spolupráca s HS SLK sa konala s pomocou spoločnosti pre posvätnú hudbu Carmina sacra.
- ¹⁷ Porov. KONEČNÝ, A.: *Problematika slovenského liturgického spevníka*, SSV Trnava, 1997, s.10.
- ¹⁸ Bolo to na mimoriadnom zasadnutí v Badíne 28.7.1998. Prípravou poverila HS LK KBS.
- ¹⁹ BUGALOVÁ, E.: *Šesťdesiat rokov JKS*, zborník muzikologického seminára – november 1997, SSV Trnava, 1999
- KONEČNÝ, A.: *Problematika slovenského liturgického spevníka*, SSV 1998.
- KONEČNÝ, A.: *Liturgický zmysel omšových spevov*, LI Košice, 2000.
- LEXMANN, J.: *Spevník pre tretie tisícročie*, 2000.
- Musicologia slovacica et Europea XX-XXI*, Veda 2000.
- ²⁰ 18. 8. 1998 uzavrela HS SLK s Ústavom hudobnej vedy SAV dohodu o grante. Bol spracovaný projekt. Práce prebiehajú s plným nasadením.
- ²¹ Sú to:
1. Zostaviť v spolupráci s LK KBS modlitbovú časť.
  2. Zostaviť v spolupráci s LK KBS vysvetľujúce texty.21
  3. Spolupracovať na redakčnom usporiadaní publikácie.
  4. V LI Košice vyšla v rámci prípravy LS publikácia *Liturgický zmysel omšových spevov* (vianočný a veľkonočný okruh). V práci sa pokračuje druhým dielom, ktorý bude obsahovať obdobie „cez rok“ a „slávnosti a sviatky“.
- ²² Zvláštnosťou je, že tento spevník sa všeobecne na celom Slovensku používal skoro 20 rokov hoci úradne nevyšiel (až r. 1999).
- ²³ ADAMKO, R. - AKIMJAK, A.: *Zhudobnené večery na nedele a sviatky*, Spišská Kapitula, 1997.
- MAGULOVÁ, C.: *Zhudobnená liturgia hodín* Vydavateľstvo M. Vaška, 1999.
- ²⁴ NMI 34.
- ²⁵ Príprava organistov a iných hudobných služobníkov sa koná na viacerých typoch škôl:
- Štátne školy:
- Vysoká škola múzických umení Bratislava – odbor cirkevnej hudby.
  - Štátne konzervatóriá (Bratislava, Banská Bystrica, Žilina a Košice)
  - Základné umelecké školy (presne nezistené)
- Cirkevné školy:
- Cirkevné konzervatórium Bratislava
  - Katolícka univerzita Ružomberok
- Postgraduálne štúdium:
- Akciou mimoriadneho významu bolo trojsemestrálne štúdium cirkevnej hudby na TU – TF Bratislava – Alojziánium. Absolvovali ho 6 adepti (1996–97). Zangažovanosť najmä učiteľov konzervatórií mala byť väčšia.
- KBS, Ordinári a LK nemajú všade dostatočný, (niekde žiaden) dosah na priebeh výuky liturgických predmetov.
- Paradoxné je, že na Cirkevnom konzervatóriu sa predmet liturgia ani nevyučuje.
- Prof. Lexmann vypracoval *Teoretické východiská koncepcie výučby cirkevnej hudby* (1994–95). Zatiaľ sme mu nevenovali dostatočnú pozornosť a nerealizovali imperatívy, dané požiadavkami cirkvi a umenia.
- ²⁶ Spis datovaný 3. 6. 2001 zaslal v mene odborníkov Prof. Klinda predsedovi LK KBS a jednotlivým Ordinárom. Naliehavo žiada „do pastoračného a evanjelizačného plánu zaradiť a kompetentne vyriešiť tematiku organov a organistov“.
- ²⁷ Na to poukazuje i „Memorandum“.
- ²⁸ Treba využiť Bachovu spoločnosť na Slovensku (v dňoch 28. 9.–1. 10. 2000 usporiadala konferenciu „Historické organy – úlohy pre výskum, organárstvo, pamiatkové úrady a cirkvi). Projekt v spolupráci s inštitúciami v Maďarsku a Rakúsku“ a využiť skúsenosti Organizácie starostlivosti o organy v arcibiskupstve Olomouc – prof. A. Schindler.
- ²⁹ Zmienť sa treba o aktivitách v STV: *Gregoriánsky chorál na Slovensku*, sféry dôverně, 1996.
- Jednotný spevník*, Hudba v liturgickej obnove.
- ³⁰ Ústav Hudobnej vedy SAV, alebo LI Košice.
- ³¹ O tom pojednáva diplomová práca VOJTEKOVÁ, G.: *Piesne v súčasných učebniciach náboženstva pre základné školy, v metodických príručkách a vo vybraných odporúčaných pomôckach a ich využitie v liturgii omši so spoločenstvom detí*, TI Košice, 2001
- ³² Katolíckej noviny 23. 2. 1992.
- ³³ Po dohode s LK KBS mohol by to prevziať LI Košice.
- ³⁴ Inštitút je arcidiecézny. Za predpokladu odborného rastu pracovníkov, potrebných prostriedkov a za podpory KBS bude môcť raz plniť stanovené úlohy požadovanej liturgickej inštitúcie.
- ³⁵ Časopis založil spevácky zbor Adoremus. Neskôr v r. 1998, najmä v súvisi s cirkevným poslaním časopisu a s prípravou LS sa ukázalo vhodné, aby vydávanie bolo oficiálne cirkevne a vydávanie prevzal SSV.
- ³⁶ Vydal SSV v r. 1995–96. Diel „a – obdobie cez rok“ sa v súčasnosti spracúva.
- ³⁷ Biskupské komisie definuje Šiesta kapitola Štatútu KBS. Členmi biskupskej komisie v užšom slova zmysle sú len traja biskupi.
- ³⁸ Znalci sú najmä z týchto odborov: Teológia (liturgia, biblické vedy, dogmatika, pastorálka), hudobné disciplíny (kompozícia, hymnológia, hudobná etnografia, zbormajstrovstvo, priestorová akustika, organológia, umenológia) a jazykovedné disciplíny (textová poetika, preklady).
- ³⁹ Je potrebné nadviazať spoluprácu s arcibiskupstvom Olomouc – prof. A. Schindler a s Bachovou spoločnosťou na Slovensku.
- ⁴⁰ Porov. LEXMANN, J.: *Teoretické východiská koncepcie výučby cirkevnej hudby* (1994–95), rukopis v archíve HS LK a LI Košice.
- ⁴¹ V súčasnosti pre LI pracuje na polovičný úväzok jedna rehoľná sestra ako sekretárka. Od 1. 6. 2001 bude má LI jedného kňaza – aspiranta doktorandského štúdia na polovičný úväzok – ktorý sa – podľa prísľubu košického Ordinára – v nasledujúcom roku rozšíri na celý úväzok a jedného kňaza – študenta postgraduálneho diaľkového štúdia teológie.
- ⁴² KONEČNÝ, A.: *Liturgický zmysel omšových spevov*, LI Košice 2000.
- RAGAN, G.: *Liturgické hnutie na Slovensku*, LI Košice 2001.
- ⁴³ AUGÉ, M.: *Liturgia: história, celebrácie, teológia, spiritualita*. San Paolo, Milano 1992.

Práca na novom liturgickom spevníku pre ľud pokračuje

JAROSLAVA ZELEIOVÁ

Konferencia biskupov Slovenska rozhodla na svojom zasadaní v Bádíne dňa 28. 7. 1998, že je potrebné pripraviť pre slovenských veriacich nový slovenský liturgický spevník. Vtedajší predseda Slovenskej liturgickej komisie, biskup Mons. Vladimír Filo, dostal plný mandát na prípravu liturgického spevníka, ktorý začal organizačne a redakčne pripravovať tím externých a interných pracovníkov Ústavu hudobnej vedy SAV v Bratislave. Ten prevzal na základe zmluvy o diele so Slovenskou liturgickou komisiou úlohu odborného garanta (v multidisciplinárnom rozmere) a organizačné vedenie prác. Liturgický inštitút v Košiciach sa pod vedením Mons. Konečného ujal prípravy slovných textov liturgického spevníka a liturgických podkladov pre poetov, ktorí spolupracujú pri tvorbe nových textov a prepisov antifón.

Verejnosť bola priebežne informovaná o pripravách nového liturgického spevníka prostredníctvom časopisu Adoramus Te. Teraz chceme aktualizovať niektoré informácie o priebehu prípravy. Po trojročnej ekonomickej a organizačnej príprave, konzultáciách s okruhom 14 bohoslovcov – dobrovoľníkov z jednotlivých seminárov, s praktickými skúsenosťami organistu a vedúceho schóly a tiež výber poslucháčov odboru cirkevnej hudby na HTF VŠMU a po intenzívnej spolupráci s textármi, básnikmi, jazykovedcami a literárnymi vedcami, hudobnými skladateľmi a poradcami z oblasti liturgie sa podarilo predbežne uzavrieť adventné a vianočné liturgické obdobie.

Okruh odborných spolupracovníkov – poetov sa po medializácii cez početné výzvy umelcom a odborníkom, vypísané súťaže prostredníctvom tlače a prostredníctvom inzerátov ustálil na 14. Spolupráca predpokladá intenzívnu korešpondenciu, osobné konzultácie a redakčné úpravy textov po ich zhudobnení. Osobná a iná komunikácia s oslovenými 36 poprednými skladateľmi z hudobného zväzu priniesla malé pochopenie. Do projektu sa zatiaľ konkrétnymi piesňami, zhudobnenými na liturgický text alebo text poetov, ktorý bol pripravený pomocou liturgických usmernení a v intenciách 2. Vatikánskeho koncilu, zapojili 14 komponisti.

Predbežné posudzovanie piesní sa deje v redakcii prípravy liturgického spevníka, po odborných výmenách názorov so spomínanými poradcami a konzultantmi. Paralelne s tvorbou textov a komponovaním príprava spevníka predpokladala dôkladné štúdium liturgických okolností spevníka, analýzu piesní Jednotného katolíckeho spevníka, sociálny prieskum spievanosti týchto cenných piesní, štúdium historického pokladu liturgických spevov a štúdium spevov iných cirkví.

Tvorivá redakčná práca znamená pripraviť piesne JKS k liturgickej adaptácii, vyladiť texty piesní s omšovým cyklom, pripraviť podklady pre ďakovný chválospev po prijímaní a texty spevov pre prijímanie, najsť vhodnú hudobnú formu nových textov pre liturgický spev, pripraviť strofické piesne, antifóny pre zhudobnenie a parafrázy antifón, ktoré sú prebásnené do subjektívnej výpovede,

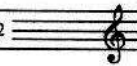
prekladať adaptované texty z iných krajín a cirkví a mnoho inej práce.

Liturgický spevník by mal byť obsahovo rozčlenený nasledovne: adventné obdobie, vianočné obdobie, pôstne obdobie, veľkonočné obdobie, všeobecne k omši, ostatné, stabilné spevy omše, liturgia hodín, pobožnosti, iné. Jednotlivé liturgické obdobia by mali obsahovať vybrané spevy JKS pre danú spiritualitu liturgického obdobia a nedele, zhudobnené antifóny alebo prepisy antifón a voľné piesne (strofické alebo iné formy).

Pre konkrétnu predstavu ponúkame čitateľom pracovné ukážky textov a antifón, pričom najtmavšie boli po mnohých návrhoch a úpravách považované za najvhodnejšie. Úplné znenie textov bolo uverejnené v predchádzajúcich číslach alebo je k dispozícii v redakcii prípravy LS, podobne aj komplexné piesne adventu a Vianoc. Ako ukážka znázorňuje, textová tvorba v mnohom predbieha kompozičnú tvorbu. Napriek tomu do redakcie prišlo len 43 adventných piesní (týka sa textov antifón a strofických), z toho bolo navrhnuté k ďalšiemu posudzovaniu a výberu 20. Je to príliš veľké množstvo, keď si uvedomíme, že adventné obdobie má len štyri kalendárne týždne a štyri nedele, kde by sme mali sláviť spevom Eucharistiu.

Verím, že priaznivci nového liturgického spevníka naďalej podporia redakčné úsilie návrhmi a pripomienkami, ale i modlitbami za toto Božie dielo pre celkovú obnovu liturgie na Slovensku.

Liturgická hudba

v sociálnom prostredí katolíckej omše

II.

Východiskové pojmy k sociálno-psychologickým otázkam chrámovej hudby

RASTISLAV PODPERA

Pri úvahách o hudbe v omšovej liturgii, najmä o jej funkciách a sociálno-psychologických vplyvoch na veriaceho človeka je potrebné objasniť základné pojmy, na ktoré táto problematika nadväzuje.

Omšová liturgia

Medzi rôznymi druhmi kresťanskej modlitby si Cirkev najviac ctí modlitbu liturgickú, na prvom mieste slávenie Eucharistie, omšu. Podstatou liturgickej modlitby je spoločná chvála. Veriaci sa zjednocujú k účasti na chvále, ktorú Kristus večne vzdáva Otcovi. Náboženský kult používa umenie a symboly na vyjadrenie toho, čo sa v liturgii koná. Hudba vo svojej mnohorakej podobe sa stala účinným prostriedkom uctievania Boha. Pri bohoslužbe človek nestojí pred Bohom sám, ale nachádza sa v zástupe tých, ktorí spolu chvália Boha. Ak sa na problematiku pozeráme z hudobného aspektu, treba pripomenúť, že v bohoslužbe nestojí hudba na prvom mieste: liturgia nie je koncertom, kde sú účinkujúci a poslucháči, kde interpret a recipient tvoria protipól. Liturgiu slávi celé zhromaždené spoločenstvo a v tomto zmysle sú veriaci interpretmi i poslucháčmi zároveň.

Liturgické zhromaždenie tvorí nie dav, masa, ale spoločenstvo. Spoločné slávenie bohoslužby má významnú sociálnu funkciu: liturgia ľudí zblízuje. Liturgická modlitba rada zdôrazňuje zámeno „my“. Sme putujúci Boží ľud, ktorý v jednej viere prijíma, prosí, spieva, svedčí. Často bývame pokúšaní k individualizmu.¹ Hudba vychádzajúca z posvätných textov je posvätejšia práve tým, čím viac je

vzdialená rôznym subjektívnym stavom človeka a povznáša ľudí spoločne k Bohu. Jedným z dôležitých znakov pravých liturgických spevov je objektivita textu. Príliš subjektívne texty majú byť z omše vylúčené. Prostriedkami na dosiahnutie jednoty bohoslužobného zhromaždenia sú liturgické znaky, symboly vyjadrené spoločnými gestami (napr. prežehnanie). Účinným prostriedkom jednoty je tiež spoločné prednášanie liturgických textov; ak sa koná spievanou formou, spoločný spev sa stáva jednotiacim činiteľom. Jednohlasný spev, ktorý sa v omši používa najčastejšie, zabraňuje vyniknúť hlasom jednotlivcov, tvorí jednoliaty celok. Tradičné jednohlasné nápevy kňaza takmer na jednom tóne a v plynulom, prirodzenom rytme umožňujú lepšie sústredenie. Vonkajšie znaky jednoty zhromaždenia vyjadrujú vnútorný postoj jednotlivca a zároveň sú znakom toho, že ide o verejnú modlitbu, do ktorej je zapojená vnútorná i vonkajšia stránka človeka.

Aktívna účasť ľudu na posvätných úkonoch sa v minulosti v cirkevných dokumentoch neuvádzala. Až do Druhého vatikánskeho koncilu bola tendencia chápať omšovú liturgiu ako nejaké „mysteriózne divadlo“, ktorému sa veriaci prizerajú. V publikovanej literatúre sa priamo hovorí o „dramatickom vývine omše“.² V istom období dokonca liturgia mala predsta-

vovať akoby prierez celým pozemským životom Krista; jednotlivé liturgické úkony mali symbolizovať konkrétne udalosti Kristovho života a pôsobenia. Táto tendencia vznikla z potreby zaujať veriacech laikov počas bohoslužby, keďže latinčina bola pre ľud nezrozumiteľná a človek bol prakticky iba pozorovateľom úkonov kňaza a jeho asistentov. Cirkev na začiatku 20. storočia už bežne počítala s prirodzenou aktívnou účasťou veriacich vo forme ľudového náboženského spevu v národnom jazyku, čo bolo v potridentskom období viacmenej len „trpené“. Pre laikov bola omša do značnej miery niečím tajomným. Vyplnením nezrozumiteľných častí omše duchovnými piesňami sa stávala pre jednoduchého človeka prítiahlivejšou. Ľudový náboženský spev zohral dôležitú úlohu v náboženskom a kultúrnom živote mnohých generácií veriacich.

Dnešná omšová liturgia je značne odlišná, než omša pred Druhým vatikánskym koncilom (1962–65, ďalej len DVK). Stručne si zhrnieme podstatné vlastnosti kresťanskej bohoslužby a jej súčasné chápanie. Vychádzame z toho, že „kresťanská duchovnosť nadobúda silu pri liturgii a z liturgie“.³ Omša je stredobodom kresťanského života, je aj najvlastnejším a najdôležitejším konaním Cirkvi.

Kresťanská duchovnosť má povahu spoločenskú (liturgické zhromaž-

denie ako „jedna rodina“), personálnu (adresovaná je k jednotlivcovi), je sakramentálna (používa posvätné znaky a symboly) a má „večný rozmer“. Bohoslužobné zhromaždenie je univerzálne, patria doň starí, mladí, chorí i zdraví, muži, ženy, deti, bez rozdielov národnosti či sociálneho postavenia. Usporiadanie účastníkov liturgie je hierarchické (podľa rôzneho stupňa svätenia) i charizmatické (podľa rozličných „darov“ na čítanie, spievanie, spontánnu modlitbu, a pod.).⁴ Odporúča sa, aby v každej farnosti bola jedna nedeľná omša (tzv. hlavná, farská) celebrowaná slávnostným spôsobom, so spevom. V nej sa bohatšie využijú tieto charizmatické služby jednotlivcov: veriaci čítajú lekcie, prednášajú žalmy, prosby, nesú obetné dary a pod.

Aby liturgia nebola „bezduchým, vonkajším dodržiavaním litery predpísaných rubrik“, DVK vrátil právo vovádzania zmien, spontánnosti a tvorivosti predsedajúceho. Týka sa to presne vymedzených miest v omši.⁵ V rámci služieb, ktoré ponúka slávenie omše laikom, sa do hudobných úloh radi zapájajú zvlášť mladí ľudia (spievaním žalmy, v spevokole, inštrumentálnou hrou). Spoločenský aspekt liturgie sa často prenáša aj do hudobnej zložky. Približne 80 % veriacich pokladá za veľmi dôležitú možnosť „zaspievať si“ v omši niekoľko chrámových piesní. Bolo by odvážnym tvrdením, že prichádzajú na bohoslužbu kvôli tomu, ale predsa len, nachádzajú značné uspokojenie v tej omši, kde sa môžu naplno „spevácky“ prejaviť.

Druhy modlitby podľa zamerania rozlišujeme na modlitbu chvály, vďaky, prosby, modlitbu kajúcnu a adoráciu. Všetky sú najdokonalejšie obsiahnuté v omšovej liturgii. Omša je teda zjednotením sa s ostatnými a s Kristom v chvále, prosbách a adorácii. Kvalitu modlitby možno posúdiť len tým, do akej miery je výrazom skutočného duchovného zjednotenia s Bohom. Prítomnosť hudby má tomu všemožne napomáhať, pričom hudobný prejav nie je nejakým „univerzálnym

jazykom“, ale hudba svojou povahou a charakterom navodzuje atmosféru (kajúcnu, radostnú, ďakovnú, prosebnú a pod.).

Účastníci omšovej liturgie

Ľud, ktorý sa zhromaždil k bohoslužbe, je povolaný podieľať sa na jej rôznymi spôsobmi a tak uvedomelou a činnou účasťou uskutočňovať svoje všeobecné kňazstvo.⁶ Po Druhom vaticánskom koncile rozlišujeme špeciálne zloženie účastníkov liturgie. Ich postavenie a službu v omši môžeme usporiadať z dvoch, už spomenutých aspektov: hierarchického a charizmatického.⁷ Z pohľadu sociológie sa na jednotlivé skupiny účastníkov liturgie viažu príslušné role s ustáleným spôsobom správania a úkonov, ktoré k danej roli (postaveniu, službe) patria. Rámcovo uvedieme liturgické činnosti a bližšie sa budem venovať hudobným činnostiam jednotlivých účastníkov.

Hierarchické (vertikálne) usporiadanie súvisí s hierarchickým zložením Cirkvi a je dané vysviackou: biskup, kňaz, diakon, veriaci laici. Liturgická služba týchto účastníkov bohoslužby je presne definovaná, každý z nich zaujíma v liturgii svoje osobitné postavenie a koná k nemu príslušajúcu činnosť – zo sociologického pohľadu tzv. scenár.

Charizmatické členenie účastníkov liturgie vyplýva z horizontálneho zloženia zhromaždeného ľudu, kde sa každý podľa svojich schopností a „darov“ podieľa svojou špeciálnou činnosťou na liturgickom slávení. Jedná sa o tieto ministériá (služby):

- služba akolytu: posluhovanie pri oltári počas liturgie eucharistie⁸
- služba lektora spočíva v čítaní zo Svätého písma okrem evanjelia (v prípade potreby môže prenášať aj úmysly na modlitby veriacich a – ak niet žalmistu – aj žalm medzi čítaniami.⁹
- služba žalmistu spočíva v spievaní medzispevu medzi čítaniami

- ostatné služby pri oltári (mimoriadne vysluhovateľ sv. prijímania, miništrant s misálom, krížom, sviecami, obetnými darmi, kadidlom)
- služba kantora, predspeváka
- služba chrámového zboru
- služba chrámového hudobníka (najčastejšie organistu)
- iné služby mimo presbytéria (komentátor, uvádzači, zberatelia, usporiadatelia)

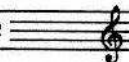
V ďalších kapitolách o jednotlivých kategóriách účastníkov liturgie budeme vychádzať predovšetkým z pohľadu oficiálnych cirkevných dokumentov.¹⁰ Pre úplnosť treba pripomenúť, že existuje už niekoľko štúdií, ktoré sa zaoberajú zložením a jednotlivými úlohami účastníkov liturgie.¹¹ V tomto príspevku bude zreteľ na tie úlohy a činnosti, ktoré sú spojené s hudbou.

Náboženský zážitok

Psychológia náboženstva, ktorá sa zaoberá náboženským prežívaním a správaním, skúma osobitosti náboženského vedomia, jeho štruktúru, funkcie a náboženský zážitok. Náboženský zážitok je teda kategóriou psychológie náboženstva, predmetom jej výskumu sa stal na konci 19. storočia. Psychológovia sa zhodujú na tom, že ide o špecifickú a zložitú problematiku, ktorej výskum je obtiažny. Keďže téma tejto práce sa dotýka aj vplyvu hudby na zážitok v liturgii, musíme sa aspoň krátko zaoberať aj pojmom náboženského zážitku, pričom budeme vychádzať z najnovších poznatkov odborníkov v oblasti psychológie náboženstva.¹²

V náboženstve sú obsiahnuté tri prvky: poznanie Boha, uznanie závislosti od neho a špecifické úkony, pomocou ktorých sa uskutočňuje vzťah k Bohu. (Bahounek, 1992)¹³ Pre veriaceho človeka je prirodzený náboženský spôsob prežívania, pričom sú aktivované všetky psychické schopnosti človeka: jeho vnímanie, učenie, poznávanie, cítenie. Tieto sa prejavujú aj pri vnímaní a praktizovaní

duchovnej hudby počas omše, kedy sa človek zameriava primárne na náboženský obsah piesne, jej textovú zložku. Komunikácia s nadprirodzeným svetom je do veľkej miery otázkou psychického zamerania človeka.¹⁴ Pri nábožnom prežívaní modlitby ako meditácie a kontemplácie sa človek „ponorí“ do prítomnosti Boha,¹⁵ náboženskú skúsenosť však nezažíva len osobne, izolovane od ostatných ľudí. Väčšie liturgické zhromaždenia (napr. púte), ktoré sociológovia nazývajú „pokojnými davmi“, predstavujú verejné zhromaždenia s dôležitou spoločenskou funkciou: podporujú súdržnosť a solidaritu „bratov a sestier vo viere“. Účasť na takom zhromaždení prináša ľuďom pocit duchovnej jednoty. Príčinou nie je davová psychóza, ale obohatenie o cenný duchovný zážitok, ktorý dodáva viere nový zmysel.¹⁶

Náboženská skúsenosť je zážitok interakcie s nadprirodzeným svetom. Ťažkosti s ich výskumom spôsobuje fakt, že náboženský zážitok nie je priamo prístupný pozorovaniu, je veľmi osobnou a vnútornou záležitosťou.¹⁷ Podľa empiristov náboženská skúsenosť (zážitok) sa nedá objektívne zachytiť, ale zanecháva navonok pozorovateľné stopy v živote jednotlivca. Tieto sa dajú využiť pri poznávaní náboženského zážitku.¹⁸ Aké sú jeho vlastnosti?

Náboženský zážitok je jedinečný, komplexný, rozmanitý a vysoko emocionálny. Zvýšená miera emócií (na rozdiel od náboženskej skúsenosti) sa prejavuje vplyvom silnej väzby na subjekt, ktorá do istej miery „zbavuje (človeka) možnosti reálne rozmýšľať“.¹⁹ Osoby uvádzajú vyšší stupeň duševnej pohody, pocit celkovej závislosti od Stvoriteľa,²⁰ pocity lásky a radosti, jednoty s okolitým svetom.²¹ Podľa A. Maslowa je výskyt takýchto zážitkov obvyklejší než ich absencia.²² M. Stríženec píše, že 91 % skúmaných osôb aspoň raz v živote „zakúsili prítomnosť Boha“ a to väčšinou počas náboženských úkonov.²³

Hudba jednoznačne má svoj podiel na intenzite niektorých nábožen-

ských zážitkov, čo potvrdzujú psychológovia v dvoch typológiách.

Typológia N. G. Holma:

1. zážitky utvrdzujúce:

- a) všeobecný zážitok posvätnosti (pri bohoslužbách, na posvätných miestach) – pocit Božej prítomnosti
- b) konkrétne vedomie Božej prítomnosti, napr. prostredníctvom činnosti kňaza, spevu, hudby či nejakého konkrétneho slova

2. zážitky vylisovania modlitby

3. extatické zážitky

4. zjavenia

Ralph W. Hood zhrnul mystické zážitky do dvoch hlavných typov:

1. zameraný nábožensky (náboženská mystika)
2. normálni ľudia majú mystické zážitky bez toho, že by si to vysvetľovali priamo nábožensky či kresťansky. Patrí sem splynutie s prírodou, rozplynutie vlastného v súvislosti so silným umeleckým (hudobným) zážitkom.²⁴

V rámci experimentálnych výskumov činiteľov vyvolávajúcich náboženský zážitok sa ukázalo, že takú schopnosť má (na rozdiel od naroktík)

- meditácia: vedie k prežitiu náboženskej pravdy
- náboženský jazyk: jeho metaforický a symbolický charakter
- hudba: najmä tá, ktorá vyvoláva silné emócie

Dôležitým faktom je, že tieto činitele samotné nemôžu vytvoriť náboženskú skúsenosť, môžu len uľahčiť jej prežívanie.²⁵

Náboženský zážitok býva často krátky, jeho intenzita sa rýchlo stráca. Zostáva však spomienka, ktorá prináša spomínané dôsledky v ďalšom správaní a zmýšľaní človeka. Všeobecne môžeme tento druh zážitku definovať ako „vyšší stupeň prežívania“,²⁶ vnútornú duchovnú skúsenosť rozličnej povahy a intenzity, spojenie s mocnou skutočnosťou mimo tento svet.²⁷

Poznámky

¹ DONGHI, Antonio.: Gesta a slova. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995, s. 71. ang1024

² Napr. PARSCH, Pius: Výklad svätej omše v duchu liturgickej obnovy. Trenčín: Smer, 1948.

³ AKIMJAK, Amantius: Vybrané kapitoly z pastorálno-liturgickej teológie. Levoča: Polypress, 1997, s. 45.

⁴ tamtiež, s. 46-50.

⁵ tamtiež, s. 90.

⁶ konštitúcia Sacrosanctum concilium, čl. 14.

⁷ AKIMJAK, A.: Vybrané ... 1997, s. 50.

⁸ Všeobecné smernice Rímskeho misála, čl. 65.

⁹ tamtiež, čl. 66.

¹⁰ Účastníci liturgie sú presne definovaní vo Všeobecných smerniciach Rímskeho misála, hlava III. „Povinnosti a služby pri omši“.

¹¹ Sú to najmä tieto práce a dokumenty: Všeobecné smernice Rímskeho misála, konštitúcia Sacrosanctum concilium, inštrukcia Musicam sacram, Liturgický spevník I. LAITLAUS, J.: Teoretické východiská koncepcie výučby cirkevnej hudby. In: Musicologica Slovaca et Europaea XX–XXI. Bratislava: Veda, 2000.

¹² Psychologické poznatky o náboženskom zážitku a náboženskej skúsenosti pochádzajú z posledných výskumov N. G. Holma a M. Stríženca.

¹³ Všeobecná psychológia. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda, 1998, s. 209.

¹⁴ STRÍŽENEC, Michal.: Aktuálne problémy psychológie náboženstva. Bratislava: SAV, 1999, s. 37.

¹⁵ tamtiež, s. 38.

¹⁶ HAYESOVÁ, Nicky: Základy sociálnej psychológie. Praha: Portál, 2000, s. 132.

¹⁷ HOLM, Nils G.: Úvod do psychológie náboženstva. Praha: Portál, 1998, s. 36.

¹⁸ STRÍŽENEC, M.: Aktuálne ... 1999, s. 8.

¹⁹ tamtiež, s. 35–36.

²⁰ tamtiež, s. 9.

²¹ tamtiež, s. 38.

²² HOLM, N. G.: Úvod ... 1998, s. 63–64.

²³ STRÍŽENEC, Michal (ed.): Duchovný rozmer osobnosti. Bratislava: SAV, 1997, s. 81.

²⁴ tamtiež, s. 64–65.

²⁵ STRÍŽENEC, M.: Aktuálne ... 1999, s. 38.

²⁶ tamtiež.

²⁷ HOLM, N. G.: Úvod ... 1998, s. 36.

pokračovanie

Sv. Cecília, patrónka hudby a hudobníkov

JANA LENGOVÁ

*Sv. Cecília s organom.
Malba na krídle organa
z farského kostola v Hronskom Beňadiku.
(In: Gergelyi, Otmar - Wurm, Karol:
Historické organy na Slovensku. 2. vyd.
Bratislava: Opus, 1989, s. 124.)*

Meno sv. Cecílie sa v povedomí väčšiny hudobníkov i milovníkov hudby spája s prívlastkom: patrónka hudobníkov, hudby a zvlášť cirkevnej hudby. Z historického hľadiska je inšpiratívne sledovať, ako sa táto tradícia vyvíjala a modifikovala.

Svätá Cecília, panna a mučenica, pochádzala z poprednej rímskej rodiny a žila v 3. storočí. Jej životné udalosti približuje písomná legenda zo začiatku 5. storočia. Oddanou vierou

získala pre kresťanstvo svojho snúbenca Valeriána i jeho brata Tiburcia. S manželom Valeriánom sa rozhodli žiť v cnostnej zdržanlivosti, za čo ich anjel – podľa legendy – korunoval vencom z rajských ruží a ľalií. Valeriána sľali, Cecília zomrela mučenicou smrťou. Kult Cecílie ako svätice spadá približne do polovice 5. storočia. Katolícka cirkev si jej sviatok pripomína 22. novembra. Zo spomínanej legendy sa odvodzuje aj vzťah sv. Cecílie k hudbe. Počas svadobnej hostiny sa Cecília ponorila do svojho vnútra, nepočúvajúc ďalej zvuky hudobných nástrojov, a v svojom srdci spievala k Bohu, aby jej zachoval čistotu a panenstvo. V tejto myšlienke sa realizuje stredoveký topos: „nie hlasom, ale srdcom spievajte“. Srdce ako stred človeka sa považovalo za symbol duchovného a telesného bytia i Božej prítomnosti. O túto ideu sa opieral aj pôvodne stredoveký koncept, v ktorom sa uprednostňovala cirkevná hudba pred hudbou svetenskou, anjelská hudba pred hudbou reálnou.

Do hudobnej histórie vstúpila sv. Cecília v 15. storočí. Dovtedy sa vo výtvarných prameňoch zobrazovala s martýrskou korunou a krížom či palmovou ratolesťou a mečom. Až v 15. storočí sa atribútom svätice stal hudobný nástroj: portatív, prenosný organ, ktorý držala v rukách, bol zobrazovaný jednoducho vedľa nej, či dokonca ho mala v zmenšenej podobe zavesený na krku ako nejaký šperk. Neskoršie výtvarné pramene uprednostňujú podobu, ako sama hrá na organe, ba aj inom nástroji. Medzi nespočetnými vyobrazeniami sa ceciliánskej legende najviac približuje slávny obraz Svätá Cecília, patrónka hudobníkov Raffaella Santiho (1514). Sv. Cecília stojí v strede obrazu v typickej póze so zdvihnutými očami k nebesiam, kde vidno chór spievajúcich anjelov. Obkolesujú ju štyria svätci v zmysle symbolu nevinnosti a čistoty: Ján, Pavol, Augustín a Magdaléna. Sv. Cecília drží v ruke portatív, z ktorého vypadávajú píšťaly a pri jej nohách leží niekoľko hudobných nástrojov. Raffaelova olejomal-

ba nielenže vystihuje myšlienku dominancie vokálnej anjelskej hudby nad hudbou pozemskou, ale zároveň znakovo tlmočí renesančnú ideu majstrovstva vokálnej polyfónie a evokuje budúci ideál reformného návratu k cirkevnej vokálnej hudbe v 19. storočí.

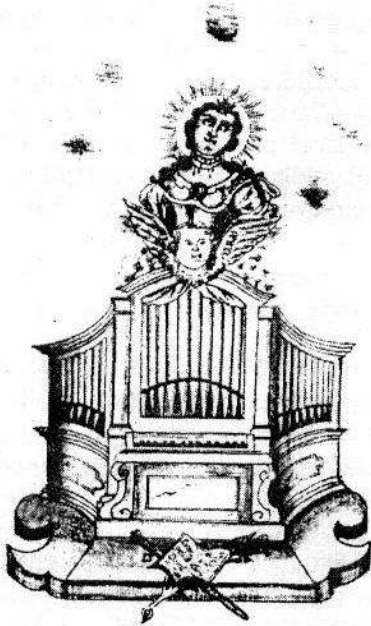
Výtvarné pramene domácej proveniencie poskytujú niekoľko pekných príkladov ceciliánskej tradície. Bohatá figurálna a reliéfná výzdoba barokových prospektov našich organov najmä zo 17 a 18. storočia hýri anjelmi hrajúcimi na rôznych hudobných nástrojoch. Medzi nimi patrí miesto aj sv. Cecílii s organom a kráľovi Dávidovi s lýrou. Sv. Cecília sa zobrazuje v ušľachtilej podobe mladej dámy hrajúcej na organe napríklad na pravom krídle barokového pozitívu v kaplnke sv. Floriána v Plaveckom Mikuláši, takisto na pravom krídle pozitívu vo farskom kostole v Hronskom Beňadiku či na pozlátanom reliéfe organa v Trenčianskych Bohuslaviciach.

Františkánsky hudobník P. Paulín Bajan, OFM ako zručný kresliar výtvarne obohatil viaceré svoje rukopisy cennými ilustráciami. Frontispice v zborníku „Harmonia Seraphica II.“ (Skalica 1775) zobrazuje sv. Cecíliu so svätožiarou v zbožnom pohľade upretom k nebesiam. Je priestorovo pozdvihnutá nad organ aj nad hlavu anjelíčka a v jej superpozícii možno vidieť znakový princíp svätého patrónstva a ochrany. Rozmermi zdanlivo dominuje organ, ktorý ale vo väzbe na ideu vokálnej hudby skôr naznačuje špecifické spojenie spevu a organovej hudby, také charakteristické pre františkánsky duchovný hudobný prejav. Pod kresbu pripojil P. Paulín Bajan latinské verše, ktoré v slovenskom prebásnení majú takúto podobu:

*Svätá Cecília, vznešená Ty Panna!
Pre naše spevy si láskavá ochrana;
prihovor sa za nás, veľmi Ťa prosíme,
Majestát Božský nech chválu našu
prijme.*

(Prebásnila dr. Ljuba Makovická.)

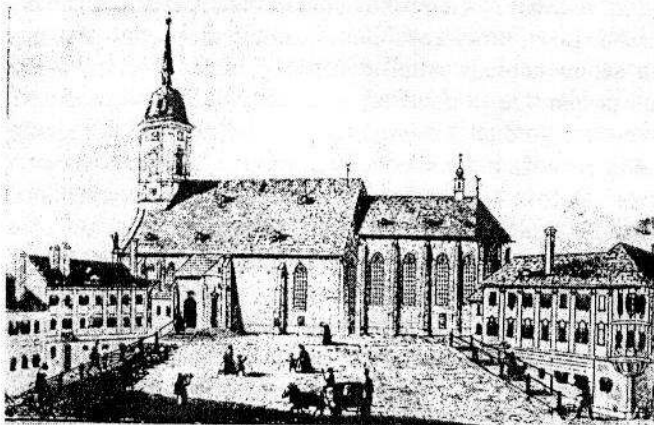

O Virgo nobilis Sancta Cecilia! adjuva dulciter
nostra choralia, & effice quæso tu prece supina,
ut his laudetur Majestas Divina.

P. Paulín Bajan: Frontispice v zborníku: *Harmonia Seraphica II*.
Skalica 1775. (In: P. Paulín Bajan. 1721–1792–1992. Výber z
autografov hudobného skladateľa a kazateľa. Martin: Matica
slovenská, 1992.)

Povýšenie Cecílie na sväticu hudby v 15. storočí sa spájalo aj s tým, že sa jej menom začali záštit'ovať hudobné spoločnosti, akadémie, bratstvá a ďalšie inštitúcie. Tento trend vychádzal z Flanderska a Brabantska a rýchlo sa širil po celej Európe. V neskorej renesancii sa ceciliánska slávnosť, čiže hudobne dôstojné liturgické oslávenie dňa sv. Cecílie, spájala dokonca s usporiadaním skladateľskej súťaže. Ceciliánskou tradíciou sa preslávili najmä mestá Evreux, Paríž, Rím, Londýn a Viedeň. Na počesť sv. Cecílie sa komponovali motetá, ódy, oratóriá, histórie, omše a iné diela, ktoré vytvorili mnohí prominentní hudobní tvorcovia ako Giovanni Pierluigi da Palestrina, Georg Friedrich Händel, Henry Purcell, Joseph Haydn, či Franz Liszt, aby sme spomenuli aspoň niekoľkých.

Dóm sv. Martina. Grafika z 19. storočia.
(In: Kalinayová, Jana – Tauberová, Alexandra:
Tradície pestovanie hudby v dóme sv. Martina v Bratislave.
Pamiatky a múzea, 1991, č. 2, s. 9.)

Na Slovensku sa ceciliánska tradícia najväčšmi rozvíjala v 19. storočí. V Dóme sv. Martina v Bratislave sa pravidelne konali – aj v stredoeurópskych reláciách ojedinelé – ceciliánske slávnosti, ktorých rozkvet súvisel so založením Cirkevného hudobného spolku pri Dóme sv. Martina (Kirchenmusikverein zu St. Martin, 1833), hoci ich korene sú staršieho dáta. Programovú oporu našli v prvom štatúte spolku, vydanom roku 1834, ktorým sa v bode 14 stanovil Ceciliánsky deň (Der Caecilien-Tag) ako cirkevná slávnosť sviatku sv. Cecílie. Požadovalo sa zároveň, aby sa v kázni slávnostnej ďakovnej omše vyzdvihol religiózný účel spolku a vyslovila sa vďaka všetkým jeho podporovateľom a priaznivcom. Náročný výber liturgickej hudby mal pozdvihnúť slávnostnú bohoslužbu a dodať jej lesku. S ceciliánskou tradíciou sa spája aj jedno z prvých kompletných liturgických uvedení veľkolepého diela Ludwiga van Beethovena *Missa solemnis* pre sóla, zbor a orchester, op. 123 v bratislavskom Dóme sv. Martina dňa 22. novembra 1835 so 142 účinkujúcimi pod vedením prvého šéfdirigenta spolkového orchestra (v dobovej terminológii kapelníka), beethovenovského znalca a obdivovateľa Josefa Kumlika. Túto jedinečnú liturgickú tradíciu spolok pietne zachovával hlboko do začiatku 20. storočia. Prečo treba zdôrazniť práve liturgický kontext? Beethovenova *Missa solemnis*, op. 123 sa totiž pre svoje monumentálne rozmery považovala skôr za koncertné duchovné dielo, ktoré v 19. storočí zaznievalo prevažne v koncertných sieňach. Dr. Alfred Schnerich, kultúrny historik, pracovník Univerzitnej knižnice vo Viedni a čestný člen bratislavského Cirkevného hudobného spolku, v svojej zdravici pri príležitosti 80. výročia vzniku spolku (1913) priznal, že za liturgickým uvedením Beethovenovho *opus magnum* chodieval do Bratislavy už 21 rokov doslova ako na púť a našiel tu to, čo predtým považoval za nedosiahnuteľný ideál. K 80. výročiu zástupca viedenského spevokolu „Dreizehnlinden“ venoval tiež spolku bronzovú plaketu, zobrazujúcu na líčnej strane v nádherných secesných tvaroch ušľachtilý profil sv. Cecílie na pozadí organových píšťal. V rokoch 1835–1933 zaznela *Missa solemnis*, op. 123 v naštudovaní bratislavského Cirkevného hudobného spolku – ako o tom vydáva svedectvo pamätná tabuľa na Dóme sv. Martina – pod vedením Josefa Kumlika, Josefa Thiarda-Laforesty, Ludwiga Burgera, Eugena Kossowa, Gabriela Fráneka-Jaura a Alexandra Albrechta prevažne v rámci ceciliánskej slávnosti celkove 28 rás. V 70. rokoch 19. storočia sa významnými novinkami ceciliánskych slávností stali *Ostrihomská omša* a *Uhorská korunovačná omša* Franza Liszta. Spolkovú ceciliánsku tradíciu v Bratislave obohatili aj ďalšie významné opusy omšovej literatúry, okrem iného Beethovenova *Omša C dur*, op. 86, Hummelova *Omša D dur*, op. 111, Méhulova *Omša As dur*, Cherubiniho *Omša A dur*, *Korunovačná* či Schubertova *Omša Es dur*, D 950.

Um Verbreitung wird gebeten!

Einladung

70. St. Cäcilienfeste des Kirchenmusikvereines in Pressburg

Sonntag den 23. November 1902:

Vollständige Kirchen-Aufführung

Missa Solemnis in D, Op. 123, von Beethoven.

Für Soli, Chor, grosses Orchester und Orgel.
(Graduale „Juraviu“ und Offertorium „Varias men“ nach dem Graduale Romanum.)

Die Messe wurde bereits mehrmals in Katalien in der Kirche von Pressburg (Dachau) aufgeführt. Seit dem Jahre 1890 hat die Kirche in Pressburg die Aufführung dieser Messe übernommen. Die Orgel wird durch die Orgelisten der Kirche in Pressburg (Dachau) gespielt. Die Messe wird durch die Orgelisten der Kirche in Pressburg (Dachau) gespielt. Die Messe wird durch die Orgelisten der Kirche in Pressburg (Dachau) gespielt.

Geldgeber spiritueller Leiter:

Herr Dr. Eugen Kowatz aus Dachau, Organist und dortiger Musikdirektor.

Herrn: Frau Franz Kowatz

Herrn: Frau Anna Kowatz

Herrn: Frau Wilhelma Kowatz

Herrn: Frau Auguste Kowatz

Violoncellen im Orchester: Herr Musikdirektor Johann Kowatz.

Orgel: Herr Ferdinand Kitzinger, Organist der Kirche.

Der Vorstand: — Der Vorstand.

Abfahrt von Wien: Staatsbahnhof 7 Uhr 55 Min. früh.

Ankunft in Pressburg: 9 Uhr 10 Min.

Vom Bahnhof nach dem Kirchenmusikverein in Pressburg (Dachau) mit dem Omnibus.

Das Festliche Festband-Kunstwerk im Kirchenmusikverein in Pressburg (Dachau) wird durch die Orgelisten der Kirche in Pressburg (Dachau) gespielt.

Edmund Zandt

mit grosser Antheilnahme (Festschrift für die P. T. Ueber die Musikanten.)

Nach dem Hochamt: Besichtigung der Stadt und des neuen Museums im Rathhaus.

Mittags 1 Uhr: Gemeinsames Essen im Hotel „Palmgarten“, 1. Stock, Courant 4 2 K, 200000 2 K.

Die Rückfahrt kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

Die Abreise kann mit verschiedenen Wagen nachmittags um 2 Uhr 30 Minuten bis 3 Uhr 7 Minuten abgehen (2 Kilo, 2 Personen).
Die P. T. Ueber, welche sich bereits am 22. November nach Pressburg begeben, verlassen die Stadt um 1/2 9 Uhr im Galt Palmyra im Hotel.

V 19. storočí sa kult sv. Cecílie stále viac špecifikoval na oblasť cirkevnej a najmä cirkevnej vokálnej hudby. Zaslúžilo sa o to vzťahujúce sa reformné hudobno-cirkevné hnutie katolíckej a čiastočne aj evanjelickej cirkvi nazvané cecilianizmus, ktoré svoj názov odvodilo od mena patrónky hudby a identifikovalo sa s princípmi návratu k vokálnym formám cirkevnej hudby v zmysle ich renesancie či obnovy.

Literatúra a pramene

- 1 Caecilia [heslo]. In: Die Musik in Geschichte und Gegenwart. Finscher, Ludwig (ed.). Sachteil, zv. 2. 2. vyd. Kassel: Bärenreiter etc., 1995, s. 309–318.
- 2 J.B. [Batka, Johann Nepomuk]: Die Cäcilienfeste des Pressburger Kirchenmusikvereines zu St. Martin. Separatabdruck der „Pressburger Zeitung“ vom 20. und 21. November 1912 (Morgenblatt). Pozsony-Pressburg: Carl Angermayer, 1912.
- 3 Pressburger Zeitung, r. 150, 24. 11. 1913.
- 4 Lengová, Jana: Cirkevný hudobný spolok a repertoár Dómu sv. Martina v rokoch 1857–1874. In: Úloha spolokov, spoločností a združení v hudobných dejinách Európy. Bugalová, Edita (ed.). Trnava: Západoslovenské múzeum, 2001, s. 165–185.

Via crucis Franz Liszt

ZDENĚK BÍLEK

Križová cesta je nielen svojím vznikom, ale aj svojou podstatou pobožnosť ľudová a ľudom obľúbená. Nakoľko nie je súčasťou liturgie bola aj málokedy zhudobnená. V celej histórii hudby sú známe iba tieto tituly: „Le Chemin de la Croix“, op. 29 (1931/32) Marcela Duprés (1886–1971) je čisto organová kompozícia; „Križová cesta“ Otakara Ostrčila je zasa skladba pre orchester. Lisztova Via crucis (1878/1879) je dielo iba málo hrané a u nás neznáme. Nezapadá do rámca liturgie a svojou spiritualitou uniká z koncertných sál. Pre toho, kto má ten veľký dar, že ho duchovná hudba pozdvihuje k hlbšej a intenzívnejšej modlitbe a meditácii, je to dielo jedinečné. Liszt (1811–1886) sa vo svojom záвете vyjadruje „...píšuc testament 14. septembra, v deň, keď Cirkev oslavuje Povýšenie svätého kríža. Meno tohto sviatku vyjadruje to istú, ako vrelý a tajuplný cit, ktorý prenikal sťa posvätné stigmy celý môj život. Ano. Ukrižovaný Ježiš, šialenstvo a pozdvihnutie sv. Kríža, to bolo moje ozajstné povolanie – precítil som to až do hĺbky môjho srdca už vo veku 17-ich rokov, keď som v slzách a úpenlivých prosbách žiadal, aby mi bol povolený vstup do seminára v Paríži. Dúfal som, že mi bude dané žiť životom svätých a snád' aj zomrieť ako

mučeník. Nestalo sa tak – bohužiaľ! Ale aj tak božské svetlo kríža nebolo mi celkom odňaté. Často svojou slávou zaplavovalo celú moju dušu!”

Veľmi ma oslovila skutočnosť, ktorú som nevedel, že Liszt vo veku 17-tich rokov chcel ukončiť svoju umeleckú dráhu. Liszt, ktorý začal ako zázračné dieťa mal už vtedy za sebou nepredstaviteľné úspechy, ktoré ho neopúšťali ani potom. Dá sa povedať, že žiaden hudobník nezažil vo svojom živote takú slávu, ako on. Ako najväčšieho klavirneho virtu

PROSEBNÁ

Hudba: Petr EBEN
Text: podľa Tomáša Akvinského
Jazyková úprava: Anna Amadina

Spev

1. Daj mi, Pa - ne, bde - lé srd - ce, nech sa ti dnes nevzdialim
2. Daj mi, Pa - ne, pev - né srd - ce, kto - ré nik - dy ne - zlo - mia
3. Daj mi ro - zum, čo ťa hľá - dá, múdrosť, ktorá na - chá - dza.

Organ

4

ne - roz - vážnym zmýšľá - ním. Daj mi srd - ce u - šľach - ti - lé,
ťaž - ko - sti, či po - hro - ma. Daj mi srd - ce ne - zá - vis - lé,
Staň sa mi tvo - ja vô - ľa. Daj mi pra - vú, pev - nú vie - ru,

7

kto - ré žia - den ní - ky cit ne - do - ká - že po - ní - žiť.
slo - bod - né a od - váž - ne, po - vzne - se - né nad váš - ne.
lás - ku, čo tak pre - tvo - rí, že bu - dem cel - kom tvo - jím.

ALELUJA, CIRKEV SPIEVA

Druhá veľkonočná nedeľa

Hudba: Z. POLOLÁNIK (1986)

Text: J. Hrdlička

Jazyková úprava: J. Schultz

1. A - le - lu - ja, Cir - kev spie - va: Ži - je, ži - je, ži - je Pán!

2. Srd - ce sa im roz - ho - re - lo, keď im Pís - ma vy - kla - dal,
3. Ne - vie - te, že hrô - zy smr - ti mu - sel skú - siť Bo - ži Syn,

5 Krie - si srd - cia u - strá - cha - né, vo - lá: Po - koj vám! Vchádza

hneď po - ok - rial duch a te - lo, ľah - šie i - šli v diaľ. Keď na
a - by vo - šiel sám do slá - vy a vy spo - lu s ním? I - deš

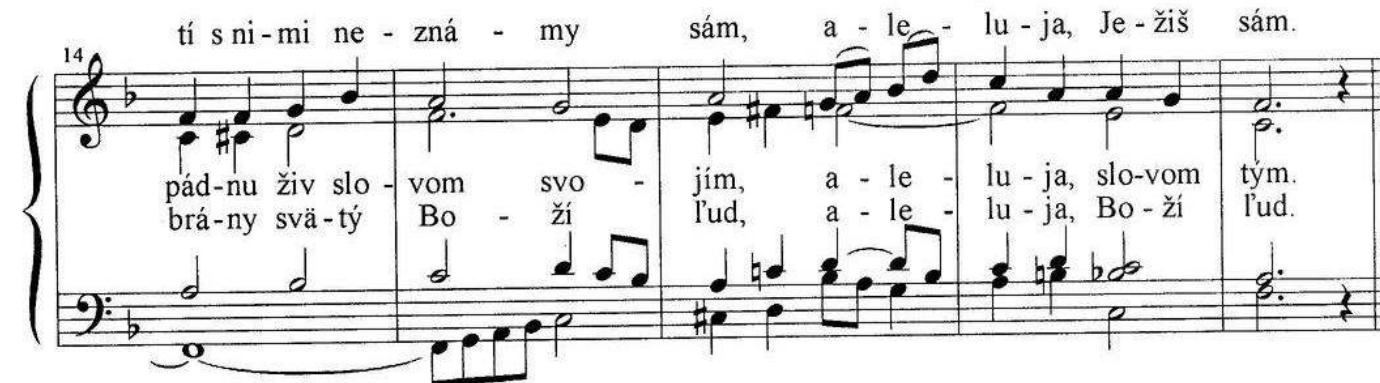
9 cez za - vre - té dve - re, u - ka - zu - je im päť rán. Dva - ja i - dú, on tre -

ces - tu tie - ne padnú, Pane, nech ťa po - cí - tím, du - šu skleslú, ťaž - ko -
na - šou ces - tou s na - mi, Pane, na - šou ces - tou buď. Ne - za - sta - via pek - la

14 tí s ni - mi ne - zná - my sám, a - le - lu - ja, Je - žiš sám.

pád - nu živ slo - vom svo - jím, a - le - lu - ja, slo - vom tým.
brá - ny svä - tý Bo - ži ľud, a - le - lu - ja, Bo - ži ľud.

Na prijímanie:

A keď prišli k cieľu cesty,
Pán sám s nimi stoloval,
poznali ho učeníci,
keď im chlieb lámal.

Mŕtvy žije celkom iste,
je to on, Pán vzkriesený!
Príď aj k nám a stoluj, Kriste,
s nami všetkými, aleluja, všetkými.

Po prijímaní alebo na záver:

Keď Pán zmizol, oni vstali
a šli hlásať každý deň:
Ježiš žije a je s nami,
chváľ ho, celá zem.

Dnešný svet ťa málo pozná,
čím ťa, Pane, predstavím?
Viac než ústami, slovami,
najmä skutkami, aleluja, skutkami.

EXSULTATE JUSTI

Ludovico GROSSI da Viadana
(1564-1645)
Slová: Žalm 33, 1-3

S
Ex - sul - ta - te ju - sti in Do - mi - no, re - ctos

A
Ex - sul - ta - te ju - sti in Do - mi - no, re - ctos

T
Ex - sul - ta - te ju - sti in Do - mi - no, re - ctos

B
Ex - sul - ta - te ju - sti in Do - mi - no, re - ctos

S
de - cet col - lau - da - ti - o. Con - fi - te - mini Do - mi -

A
de - cet col - lau - da - ti - o. Con - fi - te - mini Do - mi -

T
de - cet col - lau - da - ti - o. Con - fi - te - mini Do - mi -

B
de - cet col - lau - da - ti - o. Con - fi - te - mini Do - mi -

no, con - fi - te - mini Do - mi - no in ci - - - -

no, con - fi - te - mini Do - mi - no in ci - - - -

no, con - fi - te - mini Do - mi - no in ci - - - -

no, con - fi - te - mini Do - mi - no

tha - ra, con - fi - te - mini Do - mi - no

tha - - - - ra, con - fi - te - mini Do - mi - no in

tha - - - - ra, con - fi - te - mini Do - mi - no in

con - fi - te - mini Do - mi - no in

in ci - - - - tha - ra, in psal - te - ri-o de-cem cor-

ci - - - - - tha - ra, in psal -

ci - - - - - tha - ra, in psal -

ci - - - - - tha - - - - ra, in psal - te - ri-o de-cem cor-

23

da - rum, in psal - te ri - o de - cem cor - da - rum. Psal -
 te - ri - o de - cem cor - da - rum, in psal - te ri - o de - cem cor - da - rum.
 te - ri - o de - cem cor - da - rum, in psal - te ri - o de - cem cor - da - rum.
 da - rum, in psal - te ri - o de - cem cor - da - rum. Psal -

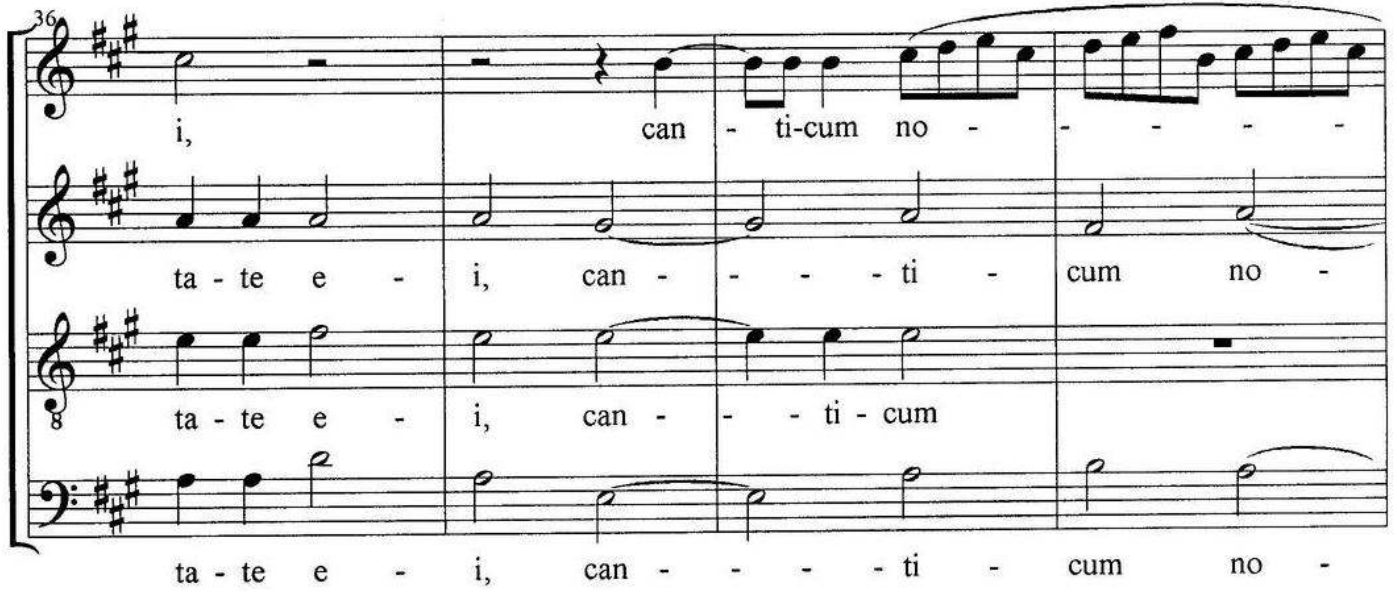
27

li - te il - li, psal - - - - - li - te
 Psal - li - te il - li, psal - li - te il -
 Psal - li - te il - li, psal - - - - - li - te il - li, psal -
 li - te il - li, psal - - - - - li - te il - - -

31

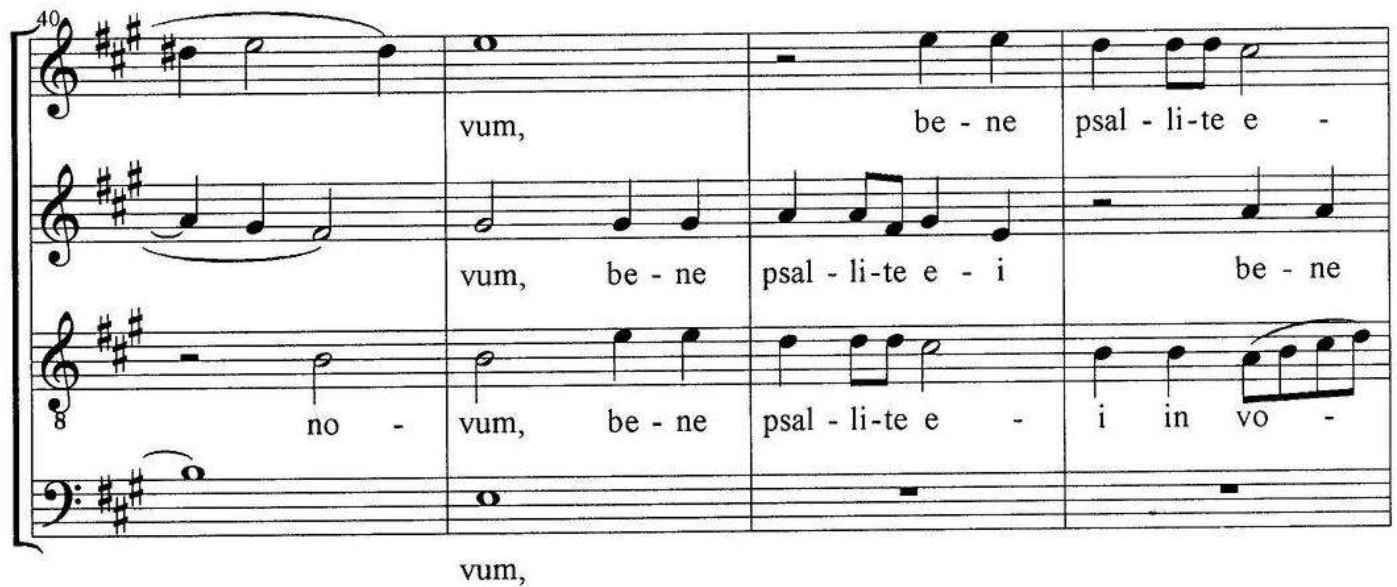
il - li, can - ta - te e - i, can - ta - te e -
 li, can - ta - te e - i, can -
 li - te il - li, can - ta - te e - i, can -
 li, can - ta - te e - i, can -

36

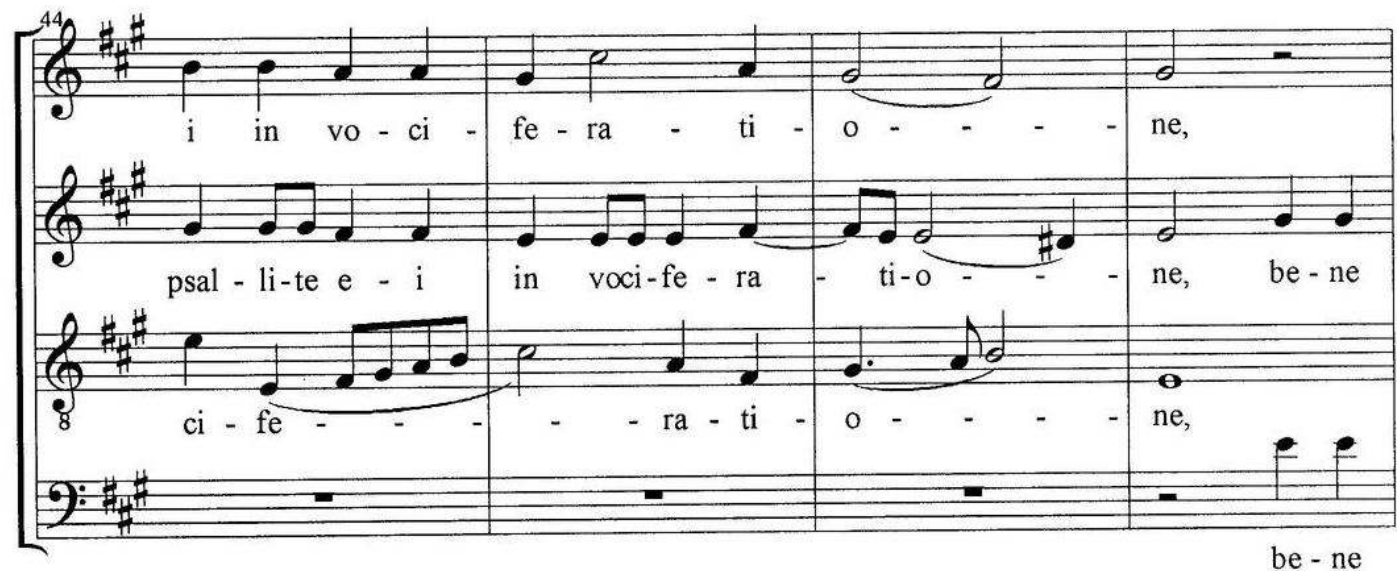
i, can - ti-cum no -
ta - te e - i, can - ti - cum no -
ta - te e - i, can - ti - cum
ta - te e - i, can - ti - cum no -

40

vum, be - ne psal - li-te e -
vum, be - ne psal - li-te e - i be - ne
no - vum, be - ne psal - li-te e - i in vo -
vum,

44

i in vo - ci - fe - ra - ti - o - ne,
psal - li-te e - i in voci-fe - ra - ti-o - ne, be - ne
ci - fe - ra - ti - o - ne,
be - ne

48

psal - li - te e - i, be - ne psal - li - te e - i,
 psal - li - te e - i, be - ne psal - li - te e - i,
 psal - li - te e - i, be - ne psal - li - te e - i

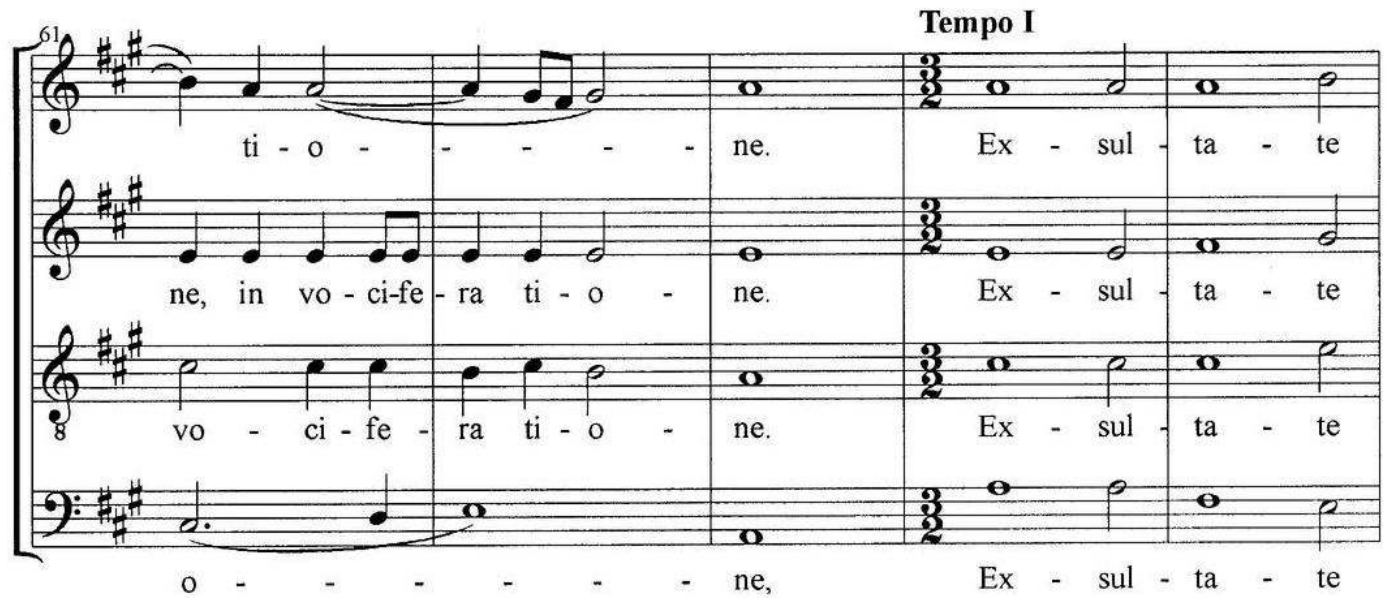
52

be - ne psal - li - te e - i in vo - cife - ra - ti - o - ne, in
 i be - ne psal - li - te e - i in vo - ci - fe -
 be - ne psal - li - te e - i in vo - cife - ra - ti -
 i be - ne psal - li - te e - i in vo - cife - ra - ti - o - ne, in

57

vo - cife - ra - ti - o - - - ne, in vo - ci - fe - ra
 ra - ti - o - ne, in vo - ci - fe - ra - ti - o -
 o - ne, in vo - ci - fe - ra - ti - o - - - ne, in
 vo - cife - ra - ti - o - ne, in vo - ci - fe - ra - - - ti -

Tempo I

ti - o - - - - ne. Ex - sul - ta - te

ne, in vo - ci - fe - ra ti - o - ne. Ex - sul - ta - te

vo - ci - fe - ra ti - o - ne. Ex - sul - ta - te

o - - - - - ne, Ex - sul - ta - te

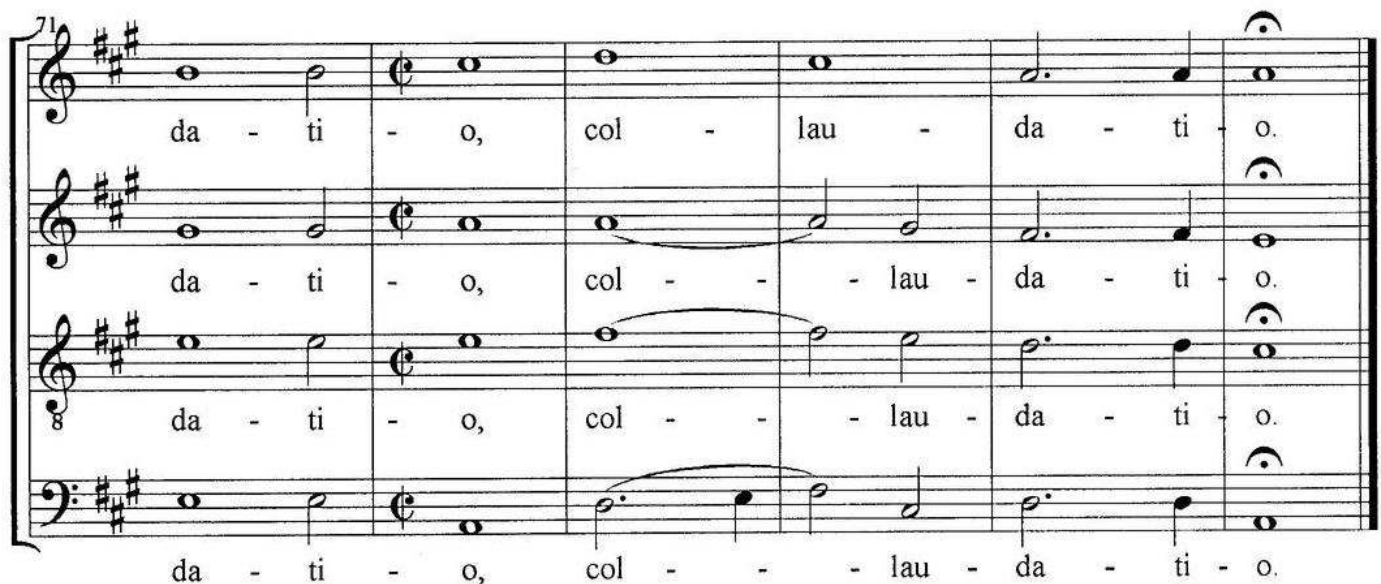

ju - sti in Do - mi - no, re - ctos de - cet col - lau -

ju - sti in Do - mi - no, re - ctos de - cet col - lau -

ju - sti in Do - mi - no, re - ctos de - cet col - lau -

ju - sti in Do - mi - no, re - ctos de - cet col - lau -

da - ti - o, col - lau - da - ti o.

da - ti - o, col - - - lau - da - ti o.

da - ti - o, col - - - lau - da - ti o.

da - ti - o, col - - - lau - da - ti o.

Tieto tri témy sú si veľmi podobné a navzájom prepojené. K nim sa pridružuje téma B.A.C.H, ktorá je citovaná v originálnej podobe v VI. zastavení v 5. a 6. takte. Vyskytuje sa tu vo všetkých možných obmenách ako v inverzii H. C. A. B, transpozíciách a augmentáciách. To všetko sa dá objaviť iba chladnou vizuálnou analýzou. Dve zastavenia, ktoré patria Matke bolestnej (4. a 13.) prinášajú na konci melódiu vykúpenia, ktorou dielo končí. Motív vykúpenia sa nachádza v IV. zastavení, takt 18; XIII. zastavení, takt 42. a v XIV. zastavení, takt 67.

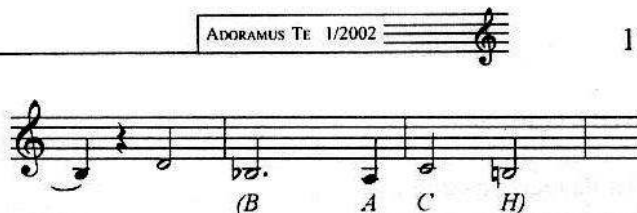
Liszt, rovesník a priateľ Wagnera nepoužíva leitmotívy, ktoré by ako nálepky označovali osoby. Hudobný proces sa rodí v bunkách, ktoré sú otvorené a schopné vyjadriť aj tie najmenšie výrazové nuansy. Via crucis začína Prológom, ktorý prináša hymnus *Vexilla Regis* prodeunt. V XIV. zastavení je záver diela, ktorý je takisto vystavaný na tomto hymne.

Vexilla Regis prodeunt napísal biskup Venantius Fortunatus na oslavu sv. Kríža, ktorého relikvie niesli spolu s insígniami Kráľa kráľov – tónovou korunou a klincami v dlhej procesii, v ktorej kráčalo celé mesto Poitiers spolu s kráľovnou Radegundou pri posviacke nového kostola dňa 19. 11. 568. Venantius Fortunatus nielenže patrí medzi najvýznamnejších hymnológov, ale navyše dominuje básnickým nadaním a kozmickým cítením (napr. *Quem terra pontus sidera, Colunt adorant praedicant*). Básnický preklad Fortunatových hymnov v slovenčine pochádza od kňaza Janka Silana (1914–1984). Náročnú úlohu si Silan skomplikoval navyše faktom, že každý verš má rovnaký počet slabík ako originál.

Dôležité upozornenie je adresované dirigentom chrámových zborov, ktorí sú zvyknutí interpretovať gregoriánsky chorál spôsobom blízkym k prameňom – t.j. ľahko a vzletne. Toto však nebola Lisztova predstava. Zaujímalo ho iba tónový materiál, ktorého sa zmocnil a stvárnil ho svojím spôsobom. Toto dokazuje aj Lisztov predpis tempa: *Andante* – krokom, a ešte bližšie a dôležitejšie *Maestoso* – vznešene. Zdôrazňuje to aj notový zápis. Každá slabika hymnu má polovú notu a je zaťažená akordom. Je to slávnostný príchod vznešeného Kráľa kráľov.

Po tomto vstupe nasleduje kvartet sólistov, ktorý polyfonicky stvárnjuje „*O, crux, ave*“. V III. zastavení interpretujú mužské hlasy za podpory organu vo forte dramatickým „výkrikom“ slová „*Jesus cadit – Ježiš padá*“. Tomuto úseku kontrastujú tri sólistické ženské hlasy *a cappella*, ktoré v piano prinášajú tri prvé verše *Stabat mater*. To isté sa opakuje po každom „*Jesus cadit*“ (VII., IX).

VI. zastavenie – sv. Veronika. Do tejto časti vkladá Liszt nemecký chorál „*O Haupt voll Blut und Wunden*“ vo svojej harmonizácii. Predchádza mu však jednohlasný organový úvod, v ktorom nachádzame tému B.A.C.H.

Aj Bach vo svojom kolosálnom diele „*Matúšove pašie*“ opakuje tento chorál 4-krát a dodáva mu mimoriadnu závažnosť. Melódia (1601) je známa aj u nás (JKS 180). Jej autorom je Hans Leo Hasler (1564–1612). Text napísal Paul Gerhardt (1656).

VIII. zastavenie – bolesť, plač, nárek sa v hudbe vyjadruje klesajúcou chromatikou. Presne v strede VIII. zastavenia oslovuje Ježiš plačúce ženy. Liszt necituje jeho strašné svedectvo o skaze Jeruzalema, ktoré sa uskutočnilo v roku 70 za vlády cisára Tita. V závere časti predpisuje *Allegro marciale*. V partitúre je poznámka – trúbky (organová registrácia – pozn. red.). Ideálne by bolo, keby toto miesto mohli zahrat' plechová nástroje – trúbka a trombóny ako fanfáru pre *Dies irae*.

XII. – Žiaden človek nie je schopný precítiť nekonečnú priepasť opustenosti Bohočloveka, z ktorej vytryskol jeho výkrik: „*Eli, Eli...*“ „*Gebet des verlassenen Gottes sei selber angebetet*“ (Rahner). Bach úžasne zhudobňuje toto miesto. Nakoľko cituje aramejský originál a pripája aj preklad, má väčší priestor na melódiu ako Liszt, u ktorého je iba originál. Po „*Dokonané je*“ dáva Liszt zaznieť chorál (*Kirchenlied*) „*O, Traurigkeit*“ s textom Friedricha von Spee prvýkrát uverejnené v spevníku vydanom v Mainzi v roku 1628.

XIV. – záver skladby. Takisto ako začiatok, rovnako aj záver je postavený na hymne *Vexilla regis prodeunt*, ktorý rezponzoriálnym spôsobom zaintonuje sólový alt a zbor opakuje ten istý text. V 67. takte zbor v *pp* „šepká“ *Ave crux* a organ prináša tému vykúpenia. Precítená bolesť je tak intenzívna a prevládajúca, že aj téma vykúpenia je iba v diaľke. Po noci a temnote strašného utrpenia sa na oblohe objaví náznak blížiaceho sa dňa Zmŕtvychvstania. Nakoniec zahrá organ v *pp* 3 prvé tóny hymnu. Kruh sa zatvára – skladba končí.

Toto dielo zrodené z ticha sa vracia do ticha, v ktorom nás Boh môže osloviť. Napadá ma pekný verš Janka Silana: „*Čo by bolo zo slov bez mlčania?*“ Pauze a tichu treba v tomto diele venovať mimoriadnu pozornosť. Hudobný proces často vyúsťuje do ticha. Niekedy Liszt predpisuje dokonca *sehr lange Pause*. Toto dielo je unikátne a ojedinelé v celej hudobnej literatúre. Skladateľ odhadzuje všetko vonkajšie – zbytočné. Lapidárna strohosť je o to silnejšia. Treba padnúť s Lisztom na kolena a so záverečným zborom šepkať *Ave crux!* a vyjadriť, čo je poslaním nielen tohto článku, ale aj časopisu – ADORAMUS TE!

Úvod /organ, zbor/

Vexilla regis prodeunt,
fulget crucis mysterium.
Qua vita mortem pertulit
et morte vitam protulit.

Impleta sunt, quae concinit
David fideli carmine
dicendo nationibus:
regnavit a ligno Deus.

O crux, ave, spes unica,
hoc passionis tempore
piis adauge gratiam,
reisque dele crimina. Amen.

Venantius Fortunatus (530 / 540 – 600 / 610)

I. zastavenie /Pilatus-bas, a cappella/
Ježiš je odsúdený na smrť

Innocens ego, sum a sanguine iusti hujus.

II. zastavenie /bas, a cappella/
Ježiš nesie svoj kríž

Ave, crux!

III. zastavenie /zbor T,B; sóla S, S, A/
Ježiš padá prvý krát pod krížom .

Jesus cadit.
Stabat mater dolorosa, iuxta cruce[m] lacrimosa, dum
pendebat filius.

IV. zastavenie /sólo organ/
Ježiš stretá svoju matku**V. zastavenie** /sólo organ/
Šimon Cyrenejský pomáha Ježišovi niesť kríž**VI. zastavenie** /zbor S, A, T, B; organ/
Veronika**Chorál**

O Haupt voll Blut und wunden,
voll Schmerz und voller Hohn!
O haupt, zum Spott gebunden
mit einer Dornenkron!
O Haupt, sonst schön gezieret
mit höchster Ehr und Zier,
jetzt aber höchst beschimpfet,
gegrüß seist du mir!

Zástavy kráľa vejú, hľa,
a tajomstvo kríža plápolá,
kde život v smrti zanikol
a smrťou život prenikol.

Splnilo sa, čo Dávid kráľ,
piesňami vrúčne vyspieval,
čo znelo všade v národoch:
„Chce z dreva kríža vládnuť Boh.“

Zdrav buď kríž, nádej jediná,
(včul' v tomto čase súženia)
Ráč zbožným milosť rozmnožiť
a vinným hriechy skynožiť. Amen.

preklad: Janko Silan (* 24. 11. 1914, + 16. 5. 1984)

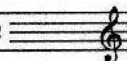
Nemám vinu na krvi tohto spravodlivého.

Buď pozdravený, kríž!

Ježiš padá.
Stála Matka bolestivá, vedľa kríža žalostivá, keď na ňom
trpel jej Syn.

Ó hlava ubolená,
ranami pokrytá;
ó, božská hlava trním,
tak strašne obvitá;
ó, hlava hodná úcty
a venca iného,
buď slzou pozdravená
i od mňa hriešneho. (JKS 180)

VII. zastavenie /zbor T,B; organ; sóla S, S, A/
Ježiš padá druhý krát

Iesus cadit.
Stabat mater dolorosa....

Ježiš padá.
Stála Matka...

VIII. zastavenie /barytón sólo a cappella/
Jeruzalemské ženy

Nolite super me, sed super vos ipsas flete et super filios vestros.

Neplačte nado mnou, ale nad sebou a nad svojimi deťmi.

IX. zastavenie /zbor T,B; sóla S, S, A/
Ježiš padá tretí krát pod krížom

Iesus cadit.
Stabat mater...

Ježiš padá.
Stála Matka...

X. zastavenie /organ sólo/
Ježiša vyzliekajú

XI. zastavenie /zbor T,B; organ/
Ježiša pribíjajú na kríž

Crucifige!

Ukrižuj ho!

XII. zastavenie /barytón, organ, zbor/
Ježiš zomiera na kríži

Eli, Eli, lamma Sabachthani?
In manus tuas commendo spiritum meum.
Consummatum est.

Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil?
Do tvojich rúk odovzdávam svojho ducha.
Je dokonané.

O Traurigkeit, o Herzeleid,
ist das nicht zu beklagen?
Gott des Vaters einigs Kind
wird ins Grab betragen.
O Traurigkeit, o Herzeleid.

Ó smútok, ó žiaľ,
nemáme preto žiaľit?
Veď Boha Otca jediného Syna
do hrobu vložili.
Ó smútok, ó žiaľ,

XII. zastavenie /sólo organ/
Ježiša snímajú z kríža

XIV. zastavenie /zbor, alt – sólo, organ/
Ježiša ukladajú do hrobu

Ave crux, spes unica,
mundi salus et gloria,
auge piis iustitiam,
reisque dona veniam. Amen.
Ave crux.

Zdrav buď kríž, nádej jediná,
(včul' v tomto čase súženia)
Ráč zbožným milosť rozmnožiť
a vinným hriechy skynožiť. Amen.

Poznámka:

Lisztova Via crucis zaznela na Slovensku v rokoch 1997 – 2000 (v Trnave, Bratislave a okolí) niekoľkokrát. V roku 1999 sa uskutočnila jej nahrávka v Koncertnej sieni Bratislavského hradu v tomto obsadení: Peter Mikuláš (Kristus), Gustáv Beláček (Pilatus), Jana Pastorková - soprán I., Kamila Zajíčková – soprán II., Petra Noskaiová – alt, Stanislav Šurin – organ, Musica vocalis, Branislav Kostka – dirigent. Dodnes sa však nenašli potrebné finančné prostriedky na jej vydanie.

Organy z Rajeckej dielne Pažických v Kovarciach a v Moravanoch nad Váhom

MARIAN ALOJZ MAYER

O niektorých charakteristických rysoch organov z významnej slovenskej organárskej dielne Pažický v Rajci sme už hovorili v príspevku o organe v Močenku. Zmienili sme sa aj o tom, že o mnohé vzácne organy z tejto dielne sme už definitívne prišli, ako aj o tom, že stav ďalších je nevyhovujúci až alarmujúci. Myslím, že nebudem klamať, keď budem konštatovať, že okrem nástroja v Močenku nie je žiadny organ Pažických v dobrom stave. Toto tvrdenie sa žiaľ vzťahuje aj na organy, ktoré boli pred niekoľkými desaťročiami opravené, ale preto že im chýba pravidelná údržba znovu schátrali. Veľký a významný dvojmanuálový organ v pútnickom kostole vo Višňovom nebol v dobrom stave ani tesne po nákladnej generálnej oprave realizovanej v 80. rokoch 20. storočia. Kvalita organov z rajeckej dielne Pažických však nebola zlá.

Dokumentovať to môže aj organ v rím.-kat. kostole v Kovarciach. Patrí k najstarším zachovaným organom Pažických. Aj podľa dielenskej knihy aj podľa údajov *Historiae domus* ho postavil „organár z Rajca Pažický v roku 1768 za 470 zlatých”. Organ bol dobrý a prvú opravu si vyžiadal až po 102 rokoch. Renovovaný bol presláveným (famosus) brezovským organárom Šaškom roku 1870. Pred opravou mal 10 registrov, po oprave (a pristavaní) pedálu 13 registrov. Okrem prístavby pedálu dodal Šaško nový veľký organový mech a niekoľko nových píšťal. Oprava stála 460 florénov rakúskeho čísla. *Historia domus* ďalej uvádza, že pri rozumnom organistovi by organ mal vydržať ďalších 100 rokov. Toto posledné vyjadrenie s najväčšou pravdepodobnosťou tlmočí organárov názor. Hoci spomínaných sto rokov od Šaškovej

Kovarce

Foto: Marian A. Mayer

opravy uplynulo už dávno, organ ešte vždy slúži svojmu účelu. Napriek tomu by nás súčasný stav organa nemal nechať ľahostajnými. Najväčším problémom nie je ani jeho nevyhovujúci technický stav, ani pred niekoľkými rokmi ukradnutá „nebeská hudba” pozostávajúca z muzicírujúcich anjlikov na organovej skrini. Pri tomto barbarskom čine bolo odcudzených päť zo šiestich anjelov. Oveľa páľčivejším problémom je statika organovej skrine. Pri niektorej oprave odstránili priečny spojovací trám zo zadnej steny organovej skrine. Odtiaľ sa organová skriňa v hornej časti stále viac a viac „otvára”. Treba len dúfať, že sa skriňu podarí staticky zabezpečiť ešte pred zrútením.

Manuálová vzdušnica má rozsah C - c³ s krátkou spodnou oktávou, 45 klávesov a tónov. Registre stoja na vzdušnici v poradí od prospektu:

1. Principál 8' – C, D, E, F sú drevené kryté píšťaly; od G po c³ v siedmich píšťalových poliach prospektu. Prospektové píšťaly sú pôvodné. Nad a pod lábiami majú zdobenie bradavičkami usporiadanými do tvaru kosoštvorca. V neskoršom období sa už s výzdobou prospektových píšťal v tejto dielni nestretneme. Chýba už aj v organe v Pruskom (1777).
2. Oktáva 4' – píšťaly C, D, E sú drevené otvorené; F, G stoja v prospekte, od A pôvodné cylindrické píšťaly z organového kovu vnútri
3. Kvinta 2²/₃' – cylindrické otvorené píšťaly z organového kovu
4. Superoktáva 2' – cylindrické otvorené píšťaly z organového kovu
5. Superkvinta 1¹/₃' – cylindrické otvorené píšťaly z organového kovu

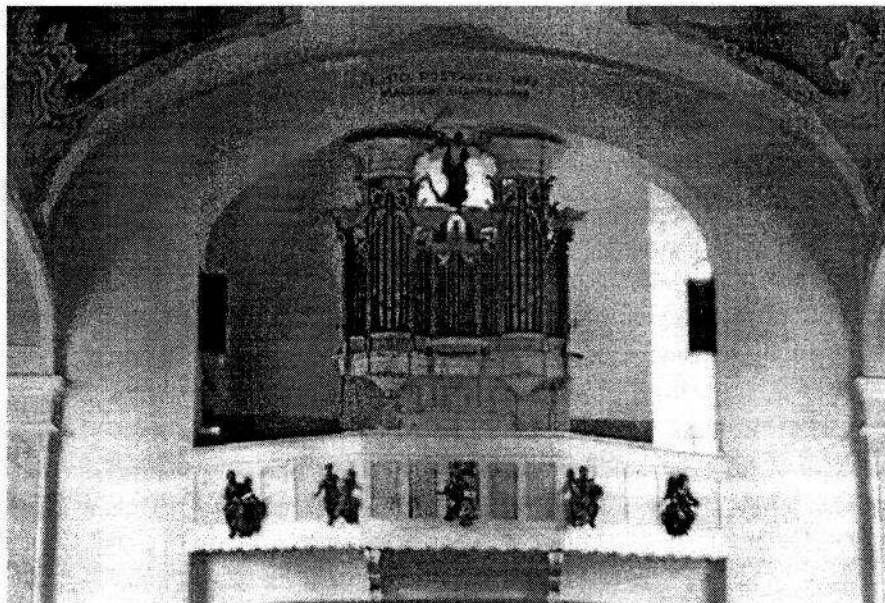

kovu. Register repetuje oktavovou repetíciou na tóne f^2

6. Mixtúra $2x C - 1' + 2/3'$; oktavové repetície na tónoch c^1, c^2
7. Copula maior $8'$ – v celom rozsahu drevené kryté píšťaly
8. Copula minor $4'$ – v celom rozsahu drevené kryté píšťaly
9. Portunal $8'$ – drevené otvorené píšťaly
10. Salicional $8'$ – píšťaly v rozsahu C - dis sú spoločné s Portunalom, od e pokračujú cylindrické užšie menzúrované otvorené píšťaly z organového kovu. Kovové píšťaly môžeme jednoznačne pripísať Martinovi Šaškovi. Aké píšťaly stáli na ich mieste pôvodne zatiaľ nevieme. Bolo by logické, že to boli rovnako píšťaly v osemstopovej polohe. Teoreticky sa mohlo jednať aj o Vox humanu $8'$, ladenú do chvenia k Portunalu. Presnejšie informácie získame až pri rozobratí organa.

Šaškom pristavaný pedál má klávesový rozsah $C - a$ s krátkou spodnou oktavou, 18 klávesov. Tónový rozsah pedálových registrov je však len $C - H$, 12 tónov. Pedálová vzdušnica je obsadená tromi registami: Subbas $16'$ s drevenými krytými píšťalami, Octavbas $8'$ a Superbas $4'$. Oba tieto registre majú drevené otvorené píšťaly.

Martin Šaško však dokázateľne poznal, prípadne opravoval viaceré organy z Rajeckej dielne. Spomenúť môžeme napríklad dvojmanuálový organ v Močenku. Tu v roku 1874 zaplatili Šaškovi za revíziu organa a rozpočtu jeho prestavby 3 zlaté a 60 grajciarov. Šaško opravoval aj jednomanuálové nástroje z rajeckej dielne v kostoloch v **Drahovciach** a v **Moravanych nad Váhom**. Jednomanuálový, bezpedálový organ do katolíckeho kostola v Drahovciach postavili Pažickí v roku 1780. Nástroj tu slúžil až

Moravany nad Váhom

Foto: Stanislav Šurin

do roku 1937, keď ho nahradil väčší, dvojmanuálový „moderný“ organ. Šaškovu opravu nevieme bližšie špecifikovať. Nakoľko bol starý nástroj ešte dobre zachovaný, predali ho do katolíckeho kostola v **Čataji**. Jeho stav bol v 80. rokoch 20. storočia kritický. Po príchode nového správcu farnosti, ktorý mal záujem na jeho záchrane sa organ používa a nehrozí jeho zánik, aj keď nie je v ideálnom stave. Malá obec, v ktorej navyše asi polovica veriacich patrí k evanjelickému vyznaniu jednoducho nemá dostatok prostriedkov na nákladnú generálnu opravu.

Šaškova oprava organa vo farskom kostole v **Moravanych nad Váhom** mala zásadnejší význam. Pri tomto nástroji máme však zatiaľ najviac nejasností. Spomínaná „dielenská kniha“ Pažických spomína 6 registrový organ dodaný v roku 1778 do „Morawan“ za 90 zlatých. Podľa výtvarného rozboru organovej skrine sa zdá, že vznikla neskôr. Okrem toho má organ v Moravanych minimálne o tri registre viac, ako je uvedené v dielenskej knihe. Pritom som pedálové registre, ktoré pridal Šaško nebral do úvahy. Na manuálovej vzdušnici, ktorá pochádza z dielne Pažických stojí až deväť registrov a pritom ostali ešte

voľné miesta pre dve zásuvky (a teda aj potenciálne registre). Isté je, že organ jednoznačne pochádza z dielne Pažických a že ho do nového kostola z roku 1873 preniesol Martin Šaško. Pri tej príležitosti organ prestaval a doplnil trojregistrovým pedálom. Aj register Salicional $8'$ pochádza jednoznačne zo Šaškovej dielne a s istotou mu môžeme pripísať aj starostlivo vypracované traktúry.

Organ v Moravanych je jednomanuálový nástroj s pedálom. Manuál má rozsah $C - c^3$, s krátkou spodnou oktavou, 45 klávesov a tónov. Klaviatúra má normálnu farbu, obloženie dlhších klávesov je nepôvodné z umelej hmoty. Vzdušnice majú tónové kancely a sú zásuvkové. Traktúry sú mechanické. Pedálová klaviatúra má rozsah $C - a$ s krátkou spodnou oktavou, 18 rovnobežných klávesov v jednej výškovej úrovni. Tónový rozsah pedálu je $C - H$, 12 tónov. Manuálová vzdušnica je umiestnená za prospektom. Registre stoja na vzdušnici v poradí od prospektu:

1. Principál $8'$ – v rozsahu $C - A$ drevené otvorené píšťaly za prospektom, $B - dis^1$ – 18 nepôvodných

- zinkových píšťal v siedmich píšťalových poliach prospektu 5 / 5 / 4 / 9 / 4 / 5 / 5.
2. Vox humana 8' – v rozsahu C – h spoločné píšťaly s Principálom 8', od c¹ cylindrické otvorené píšťaly, Píšťaly c¹ – dis¹ – 4 nepôvodné zinkové píšťaly stoja v prospekte, od e¹ pôvodné cylindrické otvorené píšťaly z organového kovu o niečo širšie menzúrované ako Principál 8'. Registre Principál a Vox humana stoja na spoločnej píšťalnici.
  3. Oktáva 4' – C, D sú drevené otvorené; E – dis, 10 nepôvodných zinkových píšťal v prospekte. Usporiadanie prospektových píšťal zľava (pri čelnom pohľade): F4, A4, H4, cis4, dis4 // g, dis, H, cis, f // dis¹V, cis¹V, h, a // g¹, f¹, dis¹, cis¹, c¹, d¹, e¹, fis¹, gis¹ // gis, b, c¹V, d¹V // e, c, B, d, fis // d4, c4, B4, G4, E4.
pozn. (Píšťaly označené za hodnotou tónu literou „V“ patria registru Vox humana 8', číslicou „4“ registru oktáva 4)
  4. Kvinta 2²/₃' – cylindrické otvorené píšťaly z organového kovu bez brád majú polkruhové horné lábia. Registre Oktáva 4' a Kvinta 2²/₃' stoja na spoločnej píšťalnici
  5. Mixtúra 3x – register stojí na dvoch zásuvkách, ktoré sú v súčasnosti spojené a ovládané jedným registrovým manubriom. C – 1¹/₃' + 1' + 2²/₃'; c – 2' + 1¹/₃' + 1'; c² – 4' + 2²/₃' + 2'. Píšťaly majú polkruhové horné lábia a stoja na samostatnej píšťalnici
  6. Superoktáva 2' – cylindrické otvorené píšťaly z organového kovu bez brád s polkruhovými hornými lábiami
  7. Flauta 4' – drevené kryté píšťaly C – G; drevené otvorené A – a, od b kónické otvorené píšťaly z organového kovu bez brád. Kovové píšťaly majú špicaté horné lábia.

Registre Superoktáva a Flauta stoja na spoločnej píšťalnici.

- x. – miesto pre zásuvku,
- x. – miesto pre zásuvku. Či boli tieto zásuvky niekedy obsadené nie je doteraz známe.
8. Salicionál 8' – drevené kryté píšťaly C, D; od E – dis drevené otvorené píšťaly, od e užšie menzúrované cylindrické otvorené píšťaly z organového kovu. Kovové píšťaly majú bočné brady s naletovaným oblúkovým prúžkom plechu z organového kovu, tzv. *Überbarte*". Celý register vyrobil Šaško.
9. Bourdon 8' – v celom rozsahu drevené kryté píšťaly.
Za pôvodnou organovou skriňou postavil Šaško **pedálové registre** do pristavanej skrine. Na vzdušnici stoja v poradí spredu:
  10. Chorálbas 4' – drevené otvorené píšťaly,
  11. Oktávbas 8' – drevené otvorené píšťaly,
  12. Subbas 16' – drevené kryté píšťaly.

Mechanické tarktúry (hracia je abstraktová, hriadele v mosadzných púzdrach) vyhotovil Šaško v roku 1873. Dvojité zásobný mech (oba majú faldy smerom dovnútra) s rovnobežne stúpajúcim čerpacím mechom sú umiestnené v osobitnej drevenej skrini za organom v podveží kostola. Páka čerpacieho mecha je na zadnej užšej stene skrine mecha. Elektrické čerpadlo vzduchu stojí v osobitnej tlmiacej skrini vedľa skrine mecha. Na hlavnom vzduchovom kanáli do manuálovej ventilovej komory je jeden vyrovnávací mech.

Samostatný hrací stôl je umiestnený pred sokel organovej skrine. Drevené vysústružené registrové manubriá na vyťahovanie sa nachádzajú po stranách manuálovej klaviatúry. Označené sú na nepôvodných kruhových terčikoch na čelnej ploche

manubrii. Vľavo – biele terčiky (z pohľadu organistu) v hornom rade: Bourdon 8', Salicional 8', Flauta 4'; dole: Subbas 16'; Octavbas 8' (zelené terčiky); x (terčik chýba – Chorálbas 4'). Pod manubriami vľavo je pridané malé žlté tiahlo, ktoré má ovládať pneumatický tremulant pridaný na hlavný vzduchový kanál manuálu. Vpravo hore: Quint 1¹/₃ (sic!), x (terčik chýba – Superoktáva 2'), Mixtur 3s; dole: Principal 8, x, x (terčiky chýbajú – manubriá ovládajú registre Vox humana 8' a Oktáva 4'). Všetky terčiky vpravo boli biele. Pod registrovými manubriami vpravo je umiestnené ovládanie elektrického čerpadla vzduchu aj s kontrolkou.

Organ sa používa veľmi málo, drevené časti sú napadnuté červotočom. Bolo by potrebné zabezpečiť citlivú opravu a konzerváciu, aby sa pekný nástroj mohol začať opäť pravidelne používať.

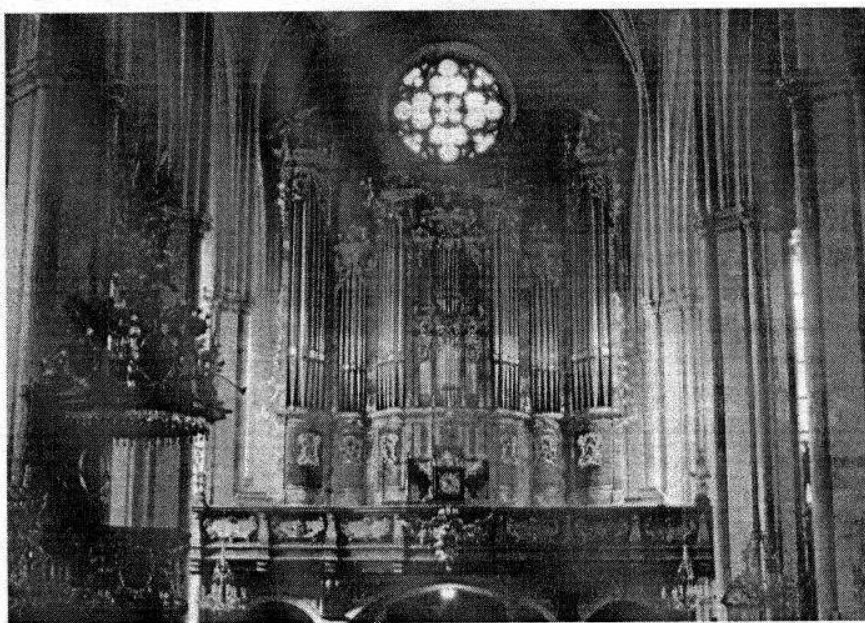
Na záver len niekoľko faktov. Do kostolov bratislavsko-trnavskej arcidiecézy, vrátane evanjelických kostolov, postavila rajecká dielňa vyše 40 nástrojov. Jednalo sa o rôzne organy – od najmenších 3-registrových pozitívov po dvojmanuálové s pedálom (najväčší 20-registrový postavili pre Kostol sv. Jána Krstiteľa v Modre v roku 1780 za 950 zlatých). Z tohto počtu sa zachovalo len päť nástrojov a z toho je jeden dlhodobou nepoužívateľný a veľmi poškodený. Pritom niektoré okolnosti naznačujú, že by práve tento nástroj mohol mať zásadný význam pre vývoj organa na Slovensku. Zo štyroch sa zachovali už len organové skrine, z ktorých jedna (Modra) je prázdna a v troch stoja nástroje iných organárov. Ostáva len veriť, že k posledným zachovanými nástrojom z rajeckej dielne budeme pristupovať uvažene, a že ich budeme schopní zachrániť pre budúce generácie.

Návrh Štatútu katedrálneho a titulárneho organistu Rímsko-katolíckej cirkvi na Slovensku

MARIO SEDLÁR

Pohľad autora – pedagóga na konzervatóriu – na problematiku uplatnenia organistov a chrámových hudobníkov na Slovensku vychádza z jeho skúseností a potrieb získaných zo štúdia na konzervatóriu, vysokých hudobných školách v Bratislave a vo Viedni, štúdia muzikológie na Komenského univerzite v Bratislave, ako aj vlastnej hráčskej praxe. Navrhuje model, ktorý je bežný nielen vo vyspelých krajinách západnej Európy. Zodpovedne sa k tomuto celospoločenskému problému postavili hneď po politických zmenách aj štáty, ktoré stáli na rovnakej štartovacej linii – Maďarsko, Poľsko, Chorvátsko, Slovinsko. Nechcú zostať mimo kultúrny vývoj, ktorého nedeliteľnou súčasťou je aj chrámová hudba. Katedrálne chrámy sú vo väčšine európskych štátov dodnes významnými duchovno-kultúrnymi centrami, na ktorých nielen hudobnú minulosť, ale aj prítomnosť sú všetci hrdí. Účastníci hudobnej stránky liturgie týchto Božích stánkov umenia (organista, dirigent, zbor, orchester) patria svojim niveau k popredným hudobníkom a hudobným telesám v krajine. Splníme aj my v zjednotenej Európe túto podmienku? Nemala by to však byť samozrejmosť oslavy Božieho majestáta, pri ktorého oslave by mala znieť hudba tej najvyššej kvality?

Funkcia organistu, na ktorú sa vzťahuje tento štatút, je umelecky autonómnou službou v rímsko-katolíckej liturgii. Jej legislatívne ustanovenie ako normatív nadväzuje a dovŕšuje bohaté slovenské tradície v tejto oblasti počnúc príchodom organa do katolíckeho kostola. Zároveň čerpá z aktuálneho a historicky podmieneného stavu v kultúrne vyspelých demokratických krajinách s kresťanskou tradíciou. Hoci sú v rámci nich menšie rozdiely, predsa podstata – systemizované miesto organistu vo významných chrámoch – je totožná. Napr. vo Francúzsku, Nemecku a ďalších krajinách sú miesta organistov nielen v katedrálach ale vo všetkých významných kostoloch obsadzované konkurzom. Výberové komisie konkurzu bývajú zostavené z hudobných odborníkov – najmä koncertných a chrámových organistov, cirkevných hudobníkov a pedagógov. Napríklad súčasný predseda celonemeckého zväzu cirkevnej zborovej hudby (Allgemeiner Cäcilienverband – Deutschland) – katolícky kňaz a organista, pedagóg významných univerzít – v nedeľu na jednej omši účinkuje ako organista a

Dom sv. Egídia v Grazi / Rakúsko

Foto: Ján Lörincz

druhú vysluhuje, pričom na ňu vyberá vhodnú klasickú hudbu. Súčasný člen kolégia Novej Bachovej spoločnosti – katolícky kňaz – prednáša hru na organe a cirkevnú hudbu na rakúskych univerzitách a účinkuje aj ako organista pri liturgii vo významnom rakúskom dome.

Titulárnymi organistami francúzskych katedrál sú spravidla významné osobnosti národnej hudobnej a orga-

novej kultúry. Význam chrámového organistu v Španielsku dosvedčuje skutočnosť, že na bohoslužbe v katedrále ako organista účinkuje spravidla svätený kňaz. Podobne na vysokej úrovni je cirkevná hudba katolíckou cirkvou zabezpečovaná prakticky v celom vyspelom svete vrátane Európy, USA, Kanady atď.

V západoeurópskej oblasti sú však vyššie spomenuté príklady aktívneho

kňaza – organistu skôr výnimkou. Túto úlohu plnili a plnia vo významných chrámoch najmä renomované hudobné a organové osobnosti (interpreti i skladatelia – napr. Frescobaldi, Bruckner, Franck, Messiaen, Dupré, Vierne, Planyavsky, Guillou, Roth a pod.) V škandinávskych krajinách je už storočia funkcia chrámového organistu v mestách na rovnakej platovej i spoločenskej úrovni ako funkcia učiteľa. Viac než dvesto rokov týchto umelcov platí štát (keďže pri organovej chrámovej hudbe nejde o tzv. „*l'art-pour-artizmus*“ – vid' nižšie), čo je platne legislatívne ustanovené. Podiel cirkvi, mesta a štátu na udržiavaní umenia v chrámoch závisí aj od aktuálnej úpravy vzájomných vzťahov – napr. cirkevná daň a pod.

V skutočnosti naozaj v prípade chrámového organistu nejde o žiadne samoučelné umenie pre umenie. Tento umelec napomáha svojim umením spoločenstvu v upriamení sa na modlitbu a značným spôsobom ovplyvňuje hudobný vkus účastníkov bohoslužby. O tomto významnom postavení organistu v západnej cirkvi svedčí množstvo starších i aktuálnych dokumentov lokálnych i univerzálnej Cirkvi. (Např. Sacrosanctum Concilium, Divini Cultus Sanctitatem, ale např. aj Ján Pavol II., kardinál Jozef Ratzinger atď.)

Na Slovensku je žiaľ doteraz jedinou náboženskou spoločnosťou, ktorej zo zákona vyplýva možnosť štátom plateného hudobníka na bohoslužbe, židovská náboženská obec. Aj u nás, v najpočetnejšej katolíckej cirkvi vývoj priniesol aktuálnu potrebu zavedenia poriadku a systému do tejto oblasti. Základné a stredné hudob-

Dóm v Passau / Nemecko

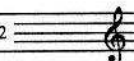
Foto: Stanislav Šurin

né školy i Vysoká škola múzických umení vychovali viacero absolventov, ktorí by v prípade nefalšovaného záujmu cirkvi mohli pozdvihnúť úroveň hudby v katolíckych kostoloch. Základným predpokladom je systemizované miesto organistu spočiatku aspoň v katedrálach a vo významných mestských a pútnických chrámoch s garantovanou mzdou – či už štátom alebo cirkvou, resp. spoločne. Tieto konkurzmi vybrané osobnosti a ich potenciálni asistenti – žiaci – ako aj ďalšie okolie vytvoria podhubie pre zlepšenie povedomia o organe z cieľom stavby nových liturgicky a koncertne vhodných nástrojov. Zatiaľ na Slovensku takýto organ, porovnateľný s európskou a svetovou úrovňou, neexistuje v katolíckych kostoloch žiaľ ani jeden. Z tohto vyplývajúcou

úlohou bude zvýšenie úrovne cirkevnej chrámovej hudby, ktorá je azda jedinou hudobnou oblasťou už viac než desaťročie nepochopiteľne u nás stagnujúcou. Prejavuje sa to v prístupe mladšej generácie k daniu v kostole. Aj veriaci ľudia sú totiž minimálne po technickej stránke obklopení kvalitnou hudobnou produkciou zo všetkých strán. So zlou hudbou sa stretajú paradoxne nechtiac len v kostole, čo sa najmä z dlhodobého hľadiska prejaví v návštevnosti bohoslužieb. Paradox je to u nás dvojnásobný najmä v súvislosti s faktom, že Cirkev garantovala a v kultúrnom svete aj garantuje úroveň svojej hudby v chrámoch významných centier – cirkevných i spoločenských – produkciou najrenomovanejších osobností hudobného umenia. V tomto kontexte sa žiada dodať, že estetický zážitok je bezpochyby najzákladnejším predpokladom náboženského zážitku nielen

v oblasti výtvarnej a literárnej, ale aj hudobnej. Fakt existencie troch umení je teda dôsledne potrebné rešpektovať aj v úrovni bohoslužieb katolíckej cirkvi na Slovensku. Posttotalitný amaterizmus môžu novovyškolení slovenskí ľudia po desiatich rokoch postupne odstrániť a zmeniť situáciu k lepšiemu. Bez financií garantujúcich životnú úroveň týchto ľudí to v trhovej ekonomike nie je reálne. Dôležitou podmienkou funkčnej existencie cirkevnej hudby je popri uplatňovaní Štatútu katedrálneho a titulárneho organistu aj vypracovanie, schválenie a uplatnenie Štatútu katedrálneho zbornajstra a dirigenta tvoriaceho integrálnu súčasť cirkevno-hudobnej produkcie v spolupráci s organistom. (Jeho štruktúra nech koncepcie súvisí s týmto štatútom.)

Š T A T Ú T - návrh katedrálneho (titulárneho) organistu Rímsko-katolíckej cirkvi na Slovensku

1. Funkcia katedrálneho organistu je umelecky autonómnou službou v rímsko-katolíckej liturgii. Spolu s dirigentom (zbormajstrom) je zodpovedný za živú – hudobnú – kvalitu bohoslužby v nedeľu a v prikázaný sviatok (viď nižšie).
2. Miesto organistu katedrály sa obsadzuje konkurzom.
3. Konkurzná komisia je zložená z piatich členov. Tvoria ju: pedagóg organovej hry VŠMU, pedagóg organovej hry patričného konzervatória regiónu, vedúci oddelenia cirkevnej hudby patričného konzervatória regiónu, dirigent (zbormajster) katedrály, miestny biskup alebo ním poverený kňaz
4. Hudobní odborníci – členovia konkurznej komisie – sú honorovaní príslušným biskupským (farským) úradom.
5. Konkurzu na katedrálneho organistu, resp. organistu iného významného kostola sa môže zúčastniť každý absolvent VŠMU, resp. zahraničnej hudobnej univerzity v odbore cirkevná hudba alebo hra na organe.

6. Podmienky konkurzu: 1. Jedno veľké dielo J. S. Bacha 2. Veľká romantická skladba. 3. Závažná kompozícia moderného umenia. 4. Improvizácia na danú tému.
7. Povinnosťou organistu katedrály je hrať na organe počas nedeľných a sviatočných sv. omší, alebo takéto účinkovanie v prípade svojej neprítomnosti zabezpečiť. Svoju prácu koordinuje s dirigentom. Vo všedné dni môže funkciu organistu vykonávať asistent titulárneho organistu.
Organista je zodpovedný:
  - a) za umeleckú úroveň liturgickej organovej hudby – uvedenie, sprievod a ukončenie spevu zhromaždenia, improvizácia
  - b) za umeleckú úroveň hudobného organového života katedrály – vlastné organové koncerty, organové festivaly
  - c) spoluúčinkuje na uvádzaní vo káľno-inštrumentálnych cirkevno-hudobných diel klasickej literatúry v katedrále
  - d) ako odborník sa zúčastňuje kolaudácií novopostavených organov ako aj zreštaurovaných nástrojov.
8. Nadriadeným katedrálneho organistu je správca katedrály. Bližšie ustanovenie pracovno-právneho

vzťahu bude definované v pracovnej zmluve.

9. Ekonomické podmienky:
  - a) zmluvne garantovaný mesačný príjem vo výške aktuálneho odmeňovania vysokoškolského pedagóga – profesora alebo docenta – s prihliadnutím na význam katedrály (napr. sídlo metropolitu, kapituly, bazilika, a pod.), umelecké renomé organistu, jeho vzdelanie, prax a iné hudobné aktivity
  - b) byť organistu počas vykonávania jeho služby.
10. Tento štatút nadobúda účinnosť dňom jeho schválenia KBS resp. MK SR, MŠ SR a zverejnenia.

Príloha č. 1. Štatútu katedrálneho organistu

Odporúčaná štruktúra odmeňovania chrámového organistu v Rímsko-katolíckej cirkvi na Slovensku:

1. stupeň – absolvent I. alebo II. cyklu ZUŠ v odbore cirkevná hudba alebo hra na organe
2. stupeň – diplom konzervatória v odbore cirkevná hudba alebo hra na organe
3. stupeň – diplom VŠMU v odbore cirkevná hudba alebo hra na organe

Doc. ThLic. Igor Vajda, SJ už nie je medzi nami

Dňa 12. decembra 2001 konal sa na Filozofickej fakulte Katolíckej univerzity seminár z príležitosti 80-ročnej existencie katedry hudobnej vedy. Pozvaní boli všetci pedagógovia, absolventi i študenti. Nás, skôr narodených, tam bolo veľmi málo. Spomínali sme si na svojich spolužiakov, kolegov, na nedávno zosnulého Ivana Hrušovského... a divili sme sa, že neprišiel Igor Vajda, ktorý na takýchto príležitostiach zvyčajne nechýbal. Pripisovali sme to jeho

veľkej zaneprázdnenosti (zodpovedný redaktor časopisu *Viera a život*, pedagóg teologickej fakulty Trnavskej univerzity a Štátneho konzervatória v Bratislave ...) Dozvedeli sme sa však pravú príčinu jeho absencie zo šokujúcej správy, že práve v ten deň skončila jeho životná púť (v 67. roku života a 18. roku kňazstva).

Jeho muzikologická aktivita počas celého vyše 20 ročného pôsobenia na Ústave hudobnej vedy SAV bola obdivuhodne plodná. Z jeho pera vzišiel

úctyhodný počet opusov počnúc knižnými publikáciami, závažnými štúdiami, článkami, cez referáty, kritiky až po recenzie, lektorské posudky, relácie... Nebola to len kvantita (bol najproduktívnejším pracovníkom oddelenia súčasnej hudby a teórie), ale všetko, čo publikoval nieslo pečať mimoriadne erudovaného muzikológa so širokým rozhľadom.

„Cantus firmus” jeho vedeckej činnosti bol zakotvený hlavne v dvoch oblastiach: Skladateľské dielo Eugena Suchoňa a slovenská operná tvorba. Z tejto tematiky publikoval veľký počet parciálnych štúdií. Kvintesen-ciou dlhoročnej práce v týchto okruhoch boli dve knižné publikácie. Kniha „Národný umelec Eugen Suchoň” je prvou komplexnou monografiou o tejto našej významnej skladateľskej osobnosti modernej slovenskej hudby. Prvá časť knihy je z pera prof. Jozefa Kresánka – zakladateľskej osobnosti slovenskej muzikológie, ktorý si za svojho spoluautora iste nie náhodou vybral doc. Igora Vajdu. Vedel, komu môže zveriť takúto zodpovednú úlohu. Doc. Igor Vajda spracoval Suchoňovo posledné tvorivé obdobie cca od roku 1955. Zúžitkoval tu všetky svojej dovtedajšie poznatky a výsledky bádania z analytických skúmaní a vytvoril cenný, odborne fundovaný syntetizujúci pohľad s vyzdvihnutím najpodstatnejších prínosov.

Na monografii Slovenská opera pracoval doc. Igor Vajda dve desaťročia – od roku 1966. Vytýčil si za cieľ zmapovať celú rozsiahlu oblasť slovenskej opernej tvorby a podať o nej ucelenú informáciu; sústrediť sa na ťažiskové diela, hlavne na opery Suchoňa a Cikkera a poukázať na ne, ako na východiská ďalšieho vývoja slovenskej opery. Tu Vajda využil svoje široké a hlboké znalosti získané dôkladným štúdiom počas dlhých rokov. Sú to zasvätené vedecky fundované pohľady, vystihujúce podstatné črty autorských prístupov, začleňujúc ich tvorbu do domácich a európskych kontextov.

Úplnosť informácií sa spája s dôslednosťou vedeckého spracovania u všetkých opier slovenských skladateľov všetkých generácií. Pri posudzovaní tvorby je zrejмый diferen-covaný prístup s vyzdvihnutím kvalít, vymykajúcich sa z priemeru s podčiarknutím nového, prínosného do

vývoja slovenskej opery. Je to významné, priekopnícke dielo, prvé svojho druhu v slovenskej odbornej spisbe. Je základnou literatúrou, na ktorú budú nutne nadväzovať ďalší pokračovatelia skúmania tejto problematiky.

Ešte jeden problém zaujal doc. Igora Vajdu: a to veľmi zaujímavá symbolika v diele Eugena Suchoňa. O jej základných znakoch hovoril a písal viackrát (napr. aj v Suchoňovskom čísle Slovenskej hudby 1998). Konštatoval, že u žiadneho iného skladateľa sa s niečím podobným nestretol. Ide o vytvorenie akéhosi slovníka Suchoňových motivických jadier, prenášaných z jednej skladby do druhej so špecifickým výrazovým korelátom. Vo svojom príspevku na muzikologickej konferencii Eugen Suchoň v kontexte európskej hudby 20. storočia (október 1998) na margo tejto problematiky povedal: „*V posledných dvoch desaťročiach svojho života mi zo svojej symboliky pán profesor Suchoň všeličo prezradil, resp. odobril niektoré moje odhalenía, pravdepodobne si však nenašiel čas na písomné dešifrovanie najmä svojho druhého, t.j. chromatického obdobia. Lež i to, čo mi povedal, vytvorilo materiállovú štúdiu v rozsahu vyše pol stovky strán, ktorá sa nachádza v mojom archíve. Pri svojej dvojdomej príslušnosti muzikológa i rehoľného kňaza som si zatiaľ nenašiel čas, aby som ju prepracoval do koncentrovanejšej a čitateľnejšej podoby. Dúfam, že sa tak raz stane, či to, už bude z môjho pera, alebo z pera niektorého môjho kolegu, resp. kolegyne*”. (Zborník z konferencie, s.11). Je to svojim spôsobom Vajdova posledná vôľa a veríme, že sa nájde medzi slovenskými muzikológmi ten, kto ju splní.

Doc. Igor Vajda nám zanechal ešte jeden odkaz. Dotýka sa to pripravovaného nového liturgického spevníka. Pravidelne sa zúčastňoval na za-

sadaniach Hudobnej sekcie Liturgickej komisie pri KBS, kde sa referovalo o prípravách a koncepcii nového spevníka. Reagoval fundovanými pripomienkami, postrehmi, radami. Na jednom z prvých zasadaní o koncepcii celého projektu dal aj písomné pripomienky. Na jednu sa obzvlášť dobre pamätám. Súvisela s pojmom slovenská národná hudba, a uplatnenie jej princípov v novej skladateľskej tvorbe piesní pre chystaný spevník. Suchoň mu bol príkladom ako zakotviť hudobno-kompozičný prejav v domácej pôde. Neznamená to, že by sme mali napodobňovať Suchoňovu harmóniu, melodiku, či iné technické črty. Bezpodmienečne si však treba osvojiť jeho široký celostný svetonáhl'ad, v ktorom je zahrnutý celý človek: „*jeho estetika, etika, láska k národu, láska k ľuďom, všetky strasti a bolesti ľudí, ale aj víťazstvo nad zlom*”. (Cit. Zborník s.12).

Práve o toto zakorenenie v domácej pôde išlo Vajdovi aj pri tvorbe nových piesní pre nový spevník. Užnáva opodstatnenosť naväzovania na gregoriánsky chorál, ale odporúča vo väčšej miere uprednostňovať špecifický slovenský národný charakter s využitím súčasných hudobno-kompozičných prostriedkov. Je to aj v zhode s Konštitúciou Sacrosanctum Concilium o posvätej liturgii, ktorá pripúšťa možnosť prispôsobenia kultu národnému svojrázu. Zasa môže byť príkladom Suchoň, jeho Kredo I – Pastierske. Podrobne študoval stavbu gregoriánskych nápevov Kréda, no nenapodobňoval gregoriánsky chorál, ale vytvoril svojský nápev, naväzujúci na slovenskú melodiku. Aj tento Vajdov odkaz by mali brať tvorcovia nového spevníka do úvahy.

Odišiel skvelý odborník v rôznych oblastiach, v plnej tvorivej aktivite; bude nám chýbať. Pán ho však povolal sláviť nebeskú liturgiu.

Viera Lukáčová

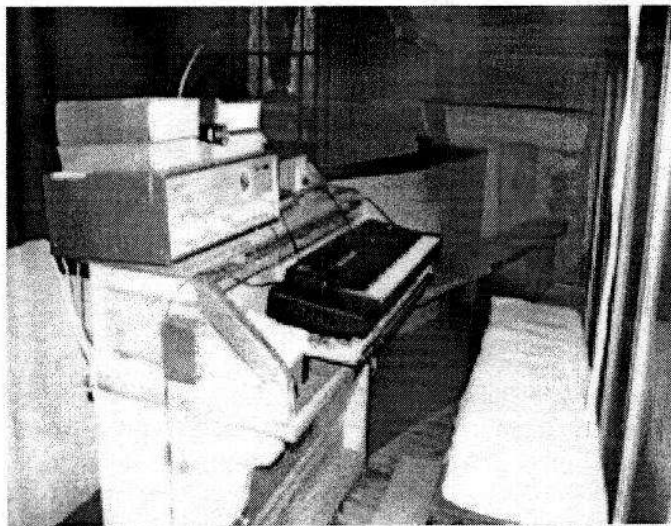

Vážení čitatelia, dovoľte mi, aby som sa s Vami podelil o hlboký zážitok, ktorý mi poskytla prieskumná cesta s kolegami z Pamiatkového úradu v Trnave v novembri minulého roku. Naším cieľom bolo posúdenie vybraných organov s cieľom ich zadelenia, resp. nezadelenia do zoznamu pamiatkovo chránených objektov. Pri našich potulkách po kraji Y sme často mohli nielen obdivovať diela starých majstrov, ale aj um, šikovnosť a estetický vkus dnešného človeka.

Mimoriadne hlbokým dojmom zapôsobil na nás spôsob, ako si veriaci vo farskom kostole K arcidiecézy X-Y vyriešili problém – píšťalový alebo elektronický nástroj? Ich šalamúnsky kúsok spočíva v tom, že majú nástroj jeden, v ktorom sú však obsiahnuté nástroje dva – úplne samostatné – „klasický píšťalový“ a zároveň „elektronický inštrument“. Dva v jednom a jeden vo dvoch. Prepáčte, nebudem Vás už ďalej zaťažovať týmto skoro teologickým vysvetľovaním. Riešenie je totiž skutočne jednoduché a praktické. Podľa súčasného stavu sa pokúsim o analýzu súhrnu činností, ktoré viedli k dnešnému *status quo*.

Píšťalový organ vo farnosti K bol iste rozladený a traktúra nefungovala ako mala. Čo s tým?

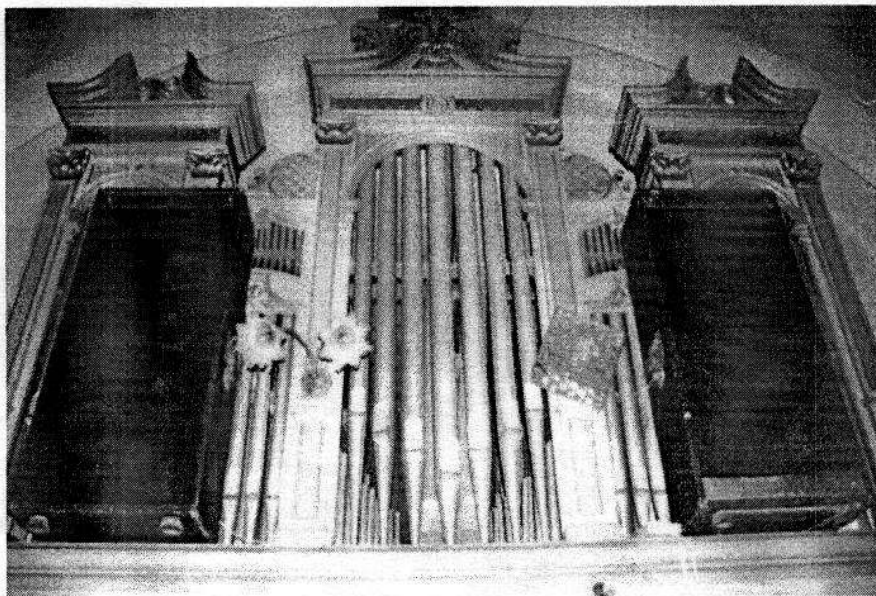

Hrací stôl organa v kostole farnosti K v diecéze X-Y Foto: S. Šurin

1. Kúpiť elektronický inštrument (najlepšie v NAY, ak máte možnosť, ešte lepšie v METRO [v každej farnosti sa nájde niekto kto má kartu do METRA]).

Proti gustu žiaden dišputát Fejtón

STANISLAV ŠURIN

Organ v kostole farnosti K v diecéze X-Y

Foto: S. Šurin

2. Vyhodiť starý organ by malo svoje nevýhody – práca naviac, možno pamiatkári na krku a to najhoršie, zasa by o Vás písali v časopise o duchovnej hudbe. (viď. Adoremus 2/97, s. 14–15)

3. Kam teda s elektronickým strojom. Na chóre nemožno zabrať miesto, každý tu má už svoje rezervé. Starý hrací stôl sa už nepoužíva.

Riešenie – *keyboard* na *keyboard*! (viď foto) Pekne ohobľovaná doska sa klincami (čím väčšie, tým lepšie) pripevní na hrací stôl tak,

aby „chránila“ manuálovú klaviatúru! Na ňu potom opatrne položíme elektronický nástroj. Podobnú ochranu tým istým spôsobom pripevníme na pedál.

Výhody: ušetríme miesto, organista nemusí meniť pozíciu (v rámci chóru), organista nemusí hrať na pedál!

4. A čo zvuk. Odkiaľ sa bude šíriť? Predsa čo najprirodzenejšie – z organovej skrine. Starým naveným píšťalám už iste nebude vadieť, ak pred ne umiestnime modernú náhradu. A čím väčšiu, tým lepšiu. Aby však nespádla (na organistu – to by bolo konečné riešenie), treba ju ešte okrem klincov a šróbov (slov. – skrutiek) dodatočne uviazať poistným špagátom (slov. – šnúrou). Potom už iba poprepájame všetky potrebné komponenty navzájom a ide to!

Dovoliť si ešte upozorniť na istú formu estetického varírovania s dekoratívnym osvetlením organa, ktoré môžete vidieť na obrázku. Keďže som však už toho popísal viac než dost, obmedzím sa na často používaný anglický slogan „NO COMMENT“.

Milí čitatelia, prosím, neberte tento postup ako záväzný alebo odporúčajúci!!! Vymyslíte si svoj vlastný, tiež originálny. Veď predsa aj latin-

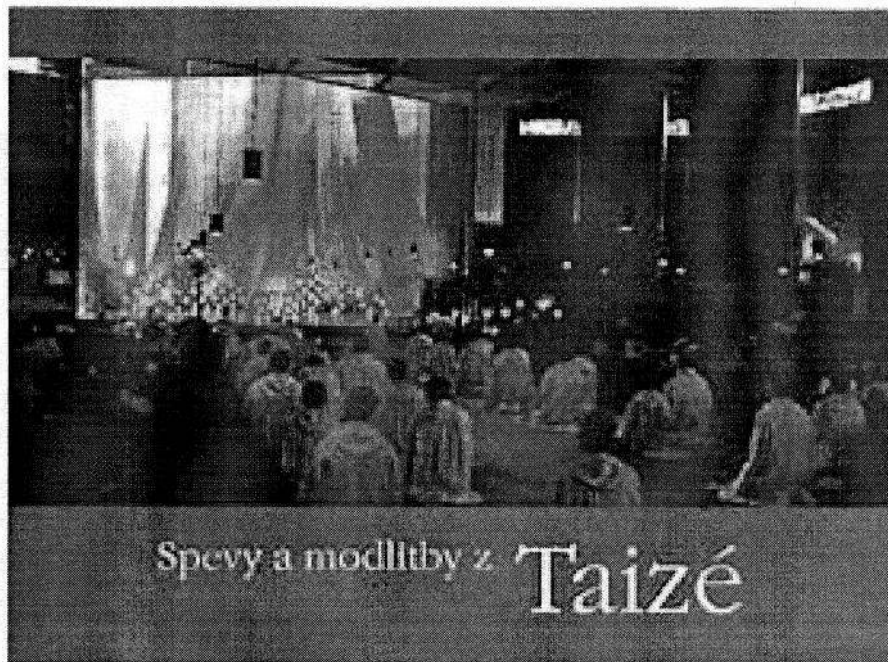
ské heslo „varietas delectat“ hovorí, že „zmena poteší“. Nesnažte sa ju však uskutočniť privatizačne rýchlo. Budeme radi, ak sa o takýchto krokoch poradíte s poradcom Diecéznej liturgickej komisie pre organové záležitosti. Ak takého nemáte, dožadujte sa ho. Máte na to právo.

A na záver mi dovoľte, aby som si s veriacimi farnosti **K** a s im podobnými vylepšovateľmi spoločne pripomenul nám známy citát: „...píšťalový organ nech je v latinskej Cirkvi vo veľkej úcte...!“

Tento spevník je druhou publikáciou, ktorá obsahuje spevy a modlitby z Taizé v slovenskom jazyku. Prvé vydanie spevov z Taizé naposledy vyšlo vo vydavateľstve Carmina Sacra (Cantate) v roku 1990 pod názvom Moja pieseň je Pán. Toto vydanie je v súčasnosti vypredané. Začiatkom decembra sa na slovenský trh kresťanskej literatúry dostáva najnovší spevník s názvom Spevy a modlitby z Taizé. Spôsob modlitieb v štýle Taizé je charakteristický spoločnou modlitbou spolu s opakovaným spevom. Práve spev je jednou z najdôležitejších častí modlitby Taizé. Krátke spevy opakované znova a znova dávajú modlitbe meditatívny charakter a umožňujú zúčastneným stotožniť sa s myšlienkou, ktorá je obsiahnutá v texte piesne a nechať ju preniknúť až do hĺbky ľudskej duše. Ako hovorí brat Rogger, zakladateľ komunity v Taizé vo Francúzsku: „*Spoločnosti so živým Bohom nič tak neprospieva ako spoločná meditatívna modlitba s jej vrcholom – piesňou, ktorá sa predlžuje a pokračuje v tichu srdca, keď sa ocitáme sami.*“ Spolupráca združenia LUX communication s bratmi z Taizé dospela k očakávanému výsledku, k zrodu nového spevníka Spevov a modlitieb z Taizé. Spevník je rozdelený na dve časti. Prvá časť obsahuje inšpirujúce návrhy, ako by mohla spoločná modlitba v duchu Taizé prebiehať. Autori spevníka tejto časti venovali značnú pozornosť. Tá sa odzrkadlila v 44-roch konkrétnych modlitbách, ktoré pripravili pre jednotlivé liturgické obdobia počas cirkevného roka. Modlitby začínajú adventným obdobím, cez via-

SPEVY A MODLITBY Z TAIZÉ

- 99 spevov, 44 modlitieb, 112 strán (LUX communication 2001)

nočné, pôstne obdobie, pokračujú modlitbami určenými obdobiu Veľkého týždňa, veľkonočným obdobím a Turícami až po obdobie cez rok. V každom z týchto období sa nachádza niekoľko návrhov k modlitbe, ktoré pozostávajú z biblických čítaní, krátkych modlitieb, ticha, prosieb a samozrejme z nádherných Taizé spevov. Samotné spevy sú obsahom druhej časti spevníka a to v podobe znotovaných viachlasných spevov a doplnené o harmonické značky, dynamiku a doporučené tempo. Texty spevov sú vo väčšine piesní v slovenčine spolu s textom v pôvodnom jazyku. Pri niektorých piesňach i vo viacerých jazykoch, prípadne v pôvodnom jazyku doplnené o preklad. V mnohých piesňach sú vokály, ktoré spieva zbor doplnené o sóla. Spevník je vytlačený na kvalitnom papieri s veľmi praktickou väzbou, ktorá umožňuje otáčať listy okolo väzby, čo dovoľuje dať si na vrchnú stranu práve spievanú (hranú) pieseň bez toho, aby sa spevník zatváral, alebo dokonca poškodil. Spevník je výbornou pomôckou nielen pre spevákov a hudobníkov piesní Taizé, ale aj pre ľudí, ktorí majú vzťah k tomuto štýlu modlitieb a piesní, ktoré si vďaka svojej kráse a jednoduchosti našli miesto takmer vo všetkých kútoch sveta. Dnes si ich vďaka vydavateľstvu

LUX communication, ktoré pre Vás túto publikáciu vydalo začiatkom decembra 2001 môžete kúpiť v predajniach kresťanskej literatúry, alebo objednať na t. č. 02/65412980 prípadne cez internet na www.lux.sk

Ján Kadera

INZERÁT

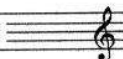
Rímskokatolícky farský úrad sv. Gorazda v Topoľčanoch prijme do zamestnania organistu.

Požadované predpoklady:
minimálne vzdelanie – ZUŠ – odbor organ, cirkevná hudba alebo klavír a odporúčanie miestneho správcu farnosti.

Očakávame:
kvalitnú liturgickú organovú hru, organizovanie liturgických slávností s prípadným uvádzaním diel cirkevno-hudobnej literatúry, zainteresovanosť pri budovaní zboru pri farskom kostole a pri katechéze hudobným spôsobom.

K dispozícii je dvojmanuálový elektropneumatický organ vo farskom kostole. Pomôžeme pri hľadaní ubytovania.

Bližšie informácie:
Tel.: 038 / 532 36 44,
e-mail: faragorazd@stonline.sk

BACH IM MITTELPUNKT – BOTSCHAFTEN AN DIE AUFFÜHRUNGSPRAXIS BACH AKO STREDOBOD – SPRÁVY O INTERPRETAČNEJ PRAXI

Johann Trummer, editor

ConBrio Verlagsgesellschaft 2001

ISBN 3-932581-33-4

Publikácia s týmto titulom obsahuje príspevky, ktoré odzneli na sympóziu s rovnakým názvom v dňoch 23.–24. apríla 1999 na *Inštitúte interpretačnej praxe* Univerzity v rakúskom Grazi. Zborník vyšiel v rade titulov univerzity (v poradí štvrtý) *Neue Beiträge zur Aufführungspraxis* (Nové príspevky k interpretačnej praxi). Ako názov hovorí, je štvrtý zväzok venovaný interpretácii diela Johanna Sebastiana Bacha. Zostavovateľ zborníka a predseda sympózia, Prof. Dr. Johann Trummer je nielen uznávaným odborníkom na interpretačnom poli (organ), ale aj známym publicistom v oblasti liturgiky a hudby, organovej hudby a hymnológie, dejín rakúskej cirkevnej hudby a otázok interpretačnej praxe. Je členom predsedníctva *Neue Bach-gesellschaft* (Novej Bachovej spoločnosti) v Lipsku.

Obsah zborníka splňa garanciu najvyššej odbornosti. Príspevky sú, hlavne pre nášho čitateľa, doslova objavné. Pochádzajú od renomovaných osobností ako Martin Petzold, píše o využití Bachovho diela pri evanjelickej bohoslužbe, Johann Trummer v katolíckej liturgii. Petzold rozoberá v ďalšom príspevku ciele a úlohy Novej Bachovej spoločnosti. Ďalšie články hovoria o interpretácii v intenciách starej hudby, o edíciách, prameňoch a bádani v Bachovom diele, rétorike, textoch, bachovských festivaloch. Jeden z príspevkov sa venuje uvádzaniu Bachovej hudby v Japonsku.

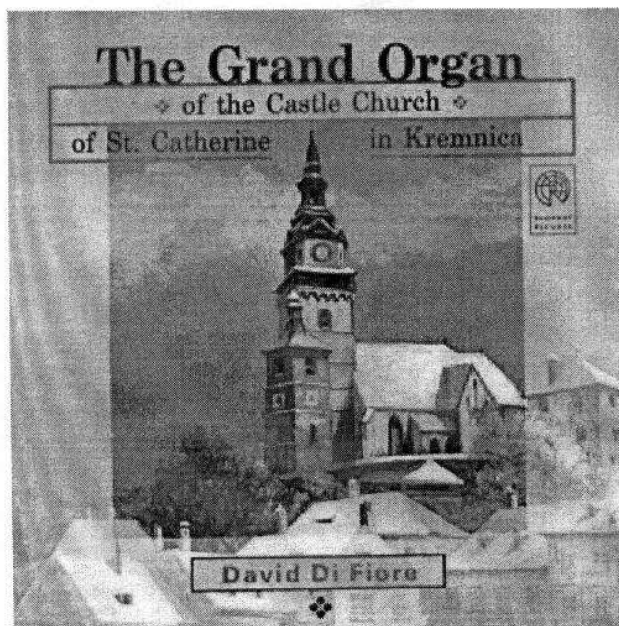
Stanislav Šurin

Veľký organ v hradnom Kostole sv. Kataríny v Kremnici

David di Fiore, organ

Slovart Records, SR-0046, 2001

CD vydavateľstva Slovart Records s vynikajúcim interpretačným výkonom skvelého amerického organistu Davida di Fiore možno bez nadsadenia označiť ako výnimočné. Ide o prvú CD nahrávku na známom organe firmy Rieger-Kloss z roku 1992 v Kostole sv. Kataríny v Kremnici (*tento kostol s momentálne s najlepším chrámovým organom na Slovensku je majetkom Národnej banky Slovenska, pozn. red.*) a pravdepodobne aj prvú nahrávku, ktorú u nás uskutočnil americký organista.

David di Fiore študoval hru na organe na Univerzite štátu Washington a bol žiakom slávnej francúzskej organistky Odille Pierre. Je známy predovšetkým ako koncertný organista (USA, Kanada, Mexico, Európa). Niekoľkokrát koncertoval aj na Slovensku (Trnava, Košice, Bardejov, Kremnica, Bratislava). Okrem toho pôsobí ako organista v kostole Metodistickej cirkvi v univerzitnej štvrti a v katolíckom Kostole sv. Jána – v Seattle.

Fioreho interpretácia je po technickej stránke absolútne dokonalá a nechýba jej ani potrebná dávka zdravej muzikality. Výber skladieb a ich zoradenie je dôsledne

premyslené. Renesančná *Tanečná suita* necháva zaznieť organ v registrácii predstavujúcej organ v jeho zvukových možnostiach hneď v úvode nahrávky. Interpret dosahuje z organu tympanový efekt (zhluk tónov subbasu). *Karmelitánsku suitu* Jeana Francaixa (1912–1997) interpretuje s nadhľadom, lyricky a technicky bravúrne. Najzávažnejšia skladba nahrávky je umiestnená v strede. Je to monumentálna Sonáta na 94. žalm Júliusa Reubkeho (1834 až 1858). Toto geniálne dielo Lisztovho žiaka patrí k najnáročnejším organovým skladbám. Napriek tomu, že ho napísal mladý skladateľ, nesie závažný program. Fioreho dokonalý interpretačný výkon zohľadňuje všetky nároky na prednes diela. Po poslucháčsky náročnej sonáte prichádza relax vo forme Gardonyiho *Mozart changes* – (džezových) premiern Mozart. Vo virtuóznej etude *Studio sinfonico* Marca Enrica Bosiiho (1861–1925), ktorá ukončuje rad skladieb, sa plne prejavuje hráčov taliansky temperament.

Na našom skromnom trhu a v podmienkach, keď práve umenie a hudba stoja na periférii záujmov spoločnosti, je táto nahrávka mimoriadnym obohatením.

Andrej Mocko

Historické organy – úlohy pre výskum, organárstvo, pamiatkové úrady a cirkvi

Historische Orgeln – Aufgaben für Forschung, Orgelbau, Denkmalschutz und Kirchen

Zostavili: Stanislav Šurin, Johann Trummer

Vydal: GaRT pre Bachovu spoločnosť na Slovensku, Bratislava 2001
ISBN: 80 – 968 507 – 9

HISTORICKÉ ORGANY

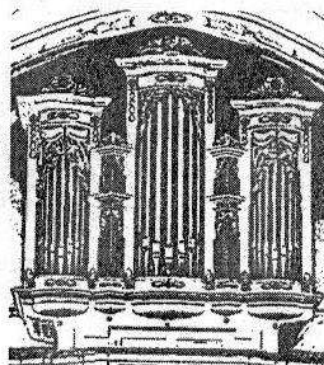
Úlohy pre výskum, organárstvo, pamiatkové úrady a cirkvi

HISTORISCHE ORGELN

Aufgaben für Forschung, Orgelbau, Denkmalschutz und Kirchen

zostavili / herausgegeben von

STANISLAV ŠURIN · JOHANN TRUMMER

Publikácia bola realizovaná vďaka finančnej podpore programu „Akcia Rakúsko - Slovensko, spolupráca vo vede a vzdelávaní.“

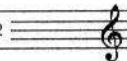
Vďaka finančnej podpore programu „Akcia Rakúsko-Slovensko, spolupráca vo vede a vzdelávaní“ vydala v roku 2001 GaRT, s. r. o. pre Bachovu spoločnosť na Slovensku zborník z rovnomennej medzinárodnej muzikologickej konferencie Historické organy - úlohy pre výskum, organárstvo, pamiatkové úrady a cirkvi. Konferencia sa konala v Primaciálnom paláci v Bratislave, v dňoch 28.9. - 1.10. 2000. Treba podotknúť, že sa jednalo o prvú organologickú konferenciu na Slovensku. Hlavný podnet pre vznik podobného podujatia je zasväteným veľmi dobre známy - zlý stav ochrany historických organov u nás. Ide zrejme o jeden z hlavných dôvodov, prečo cirkvi ako väčšina vlastníci týchto umeleckých artefaktov, nemajú doteraz

záujem finančne pokryť napr. organové novostavby. Kde nie je záujem o hodnotné veci staré, ťažko očakávať záujem o veci nové. A tak sme (opäť raz) jedinou krajinou regiónu, kde sa dnes organy jednoducho nestavajú. Vedť načo aj, keď sa dá kúpiť digitál, v lepšom prípade doviest' nekvalitný nástroj z Nemecka. V tomto prostredí bola teda podobná akcia niečím maximálne záslužným, čo však bez patričnej odozvy na príslušných miestach - s odstupom viac než roka mám pocit, že tomu tak je - bude zrejme len výkrikom do prázdna. Na konferencii sa zúčastnilo deväť referentov, ktorých príspevky obsahuje aj zborník z podujatia. Zastúpené boli Rakúsko, ČR a MR (J. Trummer, W. Sengstschmid, F.

Einsenhut, J. Sehnal, P. Eneď, P. Širáč, za SR S. Šurin, M.A. Mayer a L. Kačic). Škoda, že sa do zborníka nedostal príspevok o problematike z Poľska. Určite by lepšie dotvoril obraz celkového stredo európskeho stavu. Účastníci si vymenili informácie o skúsenostiach s pamiatkovou starostlivosťou o historické organy, čo tvorilo gro príspevkov. Zaujímavé však boli aj prednášky o reštaurátorskej praxi, organároch K. Hessem a M. Šaškovi, či referát o organoch v Trnave. Treba len dúfať, že podobné podujatia ešte vzniknú a že nebudú len zdvorilostnou výmenou informácií, ale výrazne vyšlú patričné impulzy a dotýční kompetentní na ne aspoň zareagujú.

M. Sedlár

Zahraničné časopisy SINGENDE KIRCHE

4/2001/30 48. ročník

Obsah 4-krát ročne vydávaného časopisu pre katolícku cirkevnú hudbu v Rakúsku ponúka zaujímavé príspevky a vyčerpávajúce množstvo informácií, ktoré zobrazujú liturgické hudobné dianie v jednotlivých diecézach.

Informácie začínajú kalendárom duchovnej hudby pri bohoslužbách, ktorá zaznela od januára do konca marca 2002 v reprezentačných chrámoch hlavného mesta Rakúska a iných diecéz. Pravidelne sa tu čitateľ dozvedá aj o aktivitách v tomto smere v Čechách v bazilike sv. Jakuba v Prahe a v chráme Nanebovzatia Panny Márie v Brne. Nájde tu termíny chrámových koncertov, presný program a mená účinkujúcich. Presný priebeh hudobného diania, ktoré ponúka rakúsky rozhlas poslucháčovi sa nachádza v spravodajstve o chrámovej hudbe v rozhlase.

Správy prinášajú údaje o osobnostiach, ktoré sú celoživotne spojené s chrámovou hudbou, ktorej poslanstvo tlmočia s maximálnou mierou profesionality. Jednou z nich je napríklad dirigent zboru a orchestra Dómu v Salzburgu János Czifra /pôvodom z Maďarska/, ktorý oslávil 50. narodeniny. Medzi správami zo zahraničia sa dozvie čitateľ podrobne o tom, čo sa dialo na Slovensku v rámci Európskej konferencie pre chrámovú hudbu 27.-28. IX. 2001, ktorú organizovala Bachova spoločnosť na Slovensku z iniciatívy Mgr. art. S. Šurina, prezidenta XIII. ročníka. Referenciu podáva prof. Dr. Hans Trummer z Grazu. Ďalej pokračujú informácie so správami o pripravovaných európskych súťažiach zborových, organových, resp. o letných kurzoch gregoriánskeho chorálu v Esene v 2002. Milovníci organa si prídu na svoje pri výbere staviteľov nových nástrojov. Rakúsko je nimi priam posiate. Dočítajú sa o reštauračných zásadách pri záchrane

cenných píšťalových organov. Nechýbajú údaje zvonolejárskych dielní. Dynamika spravodajstva z diecéz ukazuje inšpirujúci prehľad pre všetkých, ktorým leží na srdci *musica nostra slovacca ecclesiastica*. Záverečná časť časopisu píše o nových bibliofíliách, notových vydaniach, zvukových nosičoch a časopisoch pre chrámovú hudbu.

V oddelení príspevkov pre praktického muzikanta dominuje príspevok Harald Wagnera venovaný 100-ročnici úmrtia veľkej osobnosti neskororomantickej organovej hudby Jozefovi Gabrielovi Rheinbergerovi, rodákovi z Lichtenštajnska. Organicky naň naväzujú cenné poznámky pre interpretáciu Rheinbergerových zborových diel z pera Antona Reinthaler, ktoré majú uľahčiť výber z jeho rozsiahleho diela. Autor ich spracoval na základe vlastnej 15-ročnej interpretačnej praxe so zborom a orchestrom v Linzi, počas ktorých mali tamojší poslucháči možnosť vypočuť si uvedené diela. Autor štúdie „Ježiš Kristus je Pán na slávu Boha Otca“ cisterciátsky kňaz p. Stephan Zen vychádza z Bachových Pašii a Haydnovho Stvorenia, ktoré nás uvádzajú do sviatočného tajomstva sviatku Krista Kráľa, sláveného každoročne na konci cirkevného roka na podnet pápeža Piusa XI. od roku 1925. Z interview s členom Komisie pre liturgické otázky Biskupskej konferencie Nemecka dr. Eberhartom Amonom sa dozvedáme o začatí prác na príprave nového spevníka ako o tom rozhodlo jesenné zasadnutie tejto konferencie v roku 2001. Časový horizont zmeny tradičného GOTTESLOBU /bol vydaný v roku 1975/ si vyžiada prácu 10 rokov. Franz M. Weiss spracoval na základe archívneho materiálu zoznam liturgických kníh, ktoré sa nachádzali v roku 1689 v rakúskom kláštore servítov v Maria Luggau. V časopise nechýba ani Plán piesní /I.I.-17.III.2002/, ktorý predkladá príspevok Renatz Mika.

HUDOBNÉ JUBILÁCIE

Mestská časť Bratislava - Lamač
1291 - 2001

Hudobné podujatia v rámci osláv 710. výročia prvej písomnej zmienky o Lamači.

Miestny úrad Bratislava-Lamač zorganizoval pri tejto príležitosti rôzne akcie, do ktorých boli zaangażovaní aj umelci bývajúcí v Lamači. Prezentácia výtvarníkov na spoločnej výstave udivila úctyhodným počtom akademických maliarov a sochárov, známych a uznávaných aj mimo našej vlasti.

S podobnými osobnosťami sa môže Lamač pochváliť aj v oblasti hudobného umenia. Hudbe boli venované dve podujatia. Chrámový koncert *Hudobné jubiliácie* v nedeľu v Kostole sv. Margity, na ktorom odzneli diela J. S. Bacha, A. Vivaldiho, W. A. Mozarta, M. Regera, F. Peetersa a d' v interpretácii (okrem domácich organistov) koncertnej organistky Evy Kamrlovej a huslistu Ľudovíta Saturiho (člen SKO). Škoda, že Peter Dvorský a huslistka Viera Podhradská účinkovali vtedy v zahraničí. Svojím spevom obohatili koncert Eva Bohnányová a Hana Friedová.

Na nedeľu 28. októbra bol zaradený slávnostný koncert Lamačsko-Dúbravského speváckeho zboru (dir. Peter Fajkus) a mládežníckeho súboru Tiramisu pod vedením Daniela Kachuta. Zbor si svoj repertoár obohatil napr. o *Otče náš* Schneidra-Trnavského a *Ave Mariu* Pavla Kršku. Mládežníci predstavili šírku svojich záujmov výberom svojich skladieb spievaných na liturgii cez spirituály a spevy z Taizé a načreli aj do prvoslávných spevov.

Potešiteľná bola nezvyčajne veľká návštevnosť a pozitívny ohlas.

Ján Schultz

Viera Lukáčová

ZUSAMMENFASSUNG

ZUM GELEIT ANDREJ IMRICH

In dieser Nummer der Zeitschrift kommt zum ersten Mal Bischof Andrej Imrich zu Wort, der in der Bischofskonferenz für die Kirchenmusik verantwortlich ist.

DIE MUSIKSEKTION DER LITURGISCHEN KOMMISSION DER SLOWAKISCHEN BISCHOFKONFERENZ UND IHRE AUFGABEN

ANTON KONEČNÝ

In diesem Beitrag geht es um ein neues Statut dieses Organs der Bischofskonferenz. Der Autor, Vorsitzender der Musiksektion, ist Regens des Priesterseminars in Košice und Fachmann für Liturgie. Der Beitrag beschreibt ausser der Geschichte und der Struktur der Kommission die Aufgaben, zu denen insbesondere die Sorge um Kirchenmusiker gehört. Es ist an der Zeit, die Ideen in die Praxis umzusetzen.

DIE HL. CÄCILIA - PATRONIN DER KIRCHENMUSIK UND DER KIRCHENMUSIKER

JANA LENGOVÁ

Der Artikel beginnt mit einem kurzen historischen Abriss des Lebens der Hl. Cäcilia. Dann folgt die Darlegung, wie diese Märtyrerin - im 15. Jahrhundert - zu einer bedeutenden Gestalt für die Musikgeschichte wurde. In dieser Zeit erhält sie ein Orgelpositiv als Attribut. Die Autorin des Beitrags, die bekannte slowakische Musikwissenschaftlerin, nennt die wichtigsten bildlichen Darstellungen auf slowakischem Gebiet. Die Bedeutung der Heiligen wurde durch die offizielle Erklärung zur Patronin der Musik und Musiker, besonders der Musikakademien und Kirchenmusikverbände unterstrichen. Diese Tradition hat sich in der Slowakei vor allem im 19. Jh. verbreitet, wobei die Gründung des Kirchenmusikvereins am Martinsdom in Bratislava eine Vorbildungswirkung hatte.

BEGINN DER ARBEIT AM NEUEN LITURGISCHEN GESANGBUCH

JAROSLAVA ZELEIOVÁ

Nach dem II. Vatikanischen Konzil erschienen in der Slowakei zwei Bände mit Ordinariusgesängen und Psalmen. Zur Zeit ist die Edition von Propriumsgesänge in Vorbereitung. Bis jetzt stehen nämlich nur die Kirchenlieder des in der ganzen Slowakei beliebten gemeinsamen katholischen Gesangbuchs (JKS) aus dem Jahre 1937 in Verwendung. Im Beitrag beschreibt eine redaktionelle Mitarbeiterin des neuen Gesangbuchs die Arbeit, die offiziell bei der Sitzung der Bischofskonferenz in 28. Juli 1998 in Badín begonnen wurde.

DIE LITURGISCHE MUSIK DER KATHOLISCHEN MESSE IN IHRER AUSWIRKUNG AUF DEN MENSCHEN (2. Teil)

Grundfragen der sozialpsychologischen Wirkung der Kirchenmusik
RASTISLAV PODPERA

Die Musik in der Liturgie hat eine große Wirkung auf den gläubigen Menschen. Zuerst beschreibt der Autor die Grundlagen der Eucharistiefeier und die Disposition der Teilnehmer, dann befasst er sich mit dem eigentlich religiösen Erlebnis, das (auch) von der Musik beeinflusst ist.

VIA CRUCIS VON FRANZ LISZT

ZDENĚK BÍLEK

Die Via crucis von Franz Liszt hat in der Musikgeschichte einen herausragenden Platz. Zu diesem Thema sind nur zwei andere Vertonungen bekannt: das Orgelwerk *Le Chemin de la Croix*, op. 29 (1931/32) von Marcel Dupré und *Křížová cesta*, ein Orchesterwerk von Otakar Ostrčil. Liszts *Via crucis* ist in Jahren 1878/1879 entstanden. Der Autor, mit langjähriger Praxis als Orchesterdirigent, beschreibt die Komposition, wobei er sich sowohl der Musik, als auch Textvorlage dieses Stückes annimmt.

DIE ORGELN AUS DER WERKSTATT PAŽICKÝS IN KOVARCE, UND IN MORAVANY NAD VÁHOM

MARIAN A. MAYER

Mehrere prachtvolle Orgeln aus dem Werkstatt der bekannten Orgelbaufamilie Pažický existieren heute nicht mehr. Ausser der Orgel in Močenok sind alle erhaltenen in schlechtem Zustand. Die im Beitrag behandelten Instrumente stammen aus den Jahren 1768 (Kovarce) und 1778 (Moravany nad Váhom). Der bekannte slowakische Organologe Mayer legt die Dispositionen vor, die er durch seine organologischen Forschungen ermitteln konnte.

VORSCHLAG EINES STATUTS FÜR KATHEDRAL - UND TITULARORGANISTEN AN RÖM.-KATH. KIRCHEN IN DER SLOWAKEI

MÁRIAN SEDLÁR

Hier geht es um einen Vorschlag für Organisten - und Kirchenmusikerstellen an den slowakischen Kathedralen. Das Niveau der Kirchenmusik wird als Problem im gesellschaftlichen Kontext dargestellt, wie es auch aus historischen Sicht nahe liegt. Der Autor, ein junger Organist und Wissenschaftler, sieht die Regelungen im „west“europäischen Raum, besonders in Deutschland, als vorbildlich. Er nennt einzelne Punkte und schlägt auch die Vorgangsweise für Umsetzung in die Praxis vor.

ÜBER DEN GESCHMACK KANN MAN NICHT DISKUTIEREN

STANISLAV ŠURIN

Der Autor beschreibt die Orgelsituation in einer westslowakischen Kirche, wie er sie als Mitarbeiter des Denkmalamtes bei der Besichtigung vorgefunden hat. Er verwendet zur Darstellung zwar die Form des Feuilleton, spricht aber auch kritisch an, dass die Gemeinden bei Orgelangelegenheiten in der Diözese kaum eine (oder keine) offizielle Beratung finden.

úprava nemeckého textu:
Johann Trummer

PROJEKT KURZU ORGANISTOV

Kurz vypracoval a pripravil Liturgický inštitút v Košiciach v spolupráci s hudobníkmi – absolventmi cirkevnej hudby a schválil ho košický arcibiskup.

Zmysel kurzu

- Prehľadenie vedomostí z oblasti liturgie a jej spevu
- Praktický nácvik v rámci diecézy vybraných nových nápevov ľudových liturgických spevov
- Skúšanie nových spevov v súvislosti s pripravovaným Liturgickým spevníkom

Frekvencie, miesta a čas konania kurzov

Kurz je štvorročný. Stretnutia a školenia budú 3 krát do roka, vždy pred začiatkom nového liturgického obdobia (vianočné, veľkonočné a cezročné). Každé školenie prebehne dvojfázovo: Najprv v Košiciach pre dekanáty Košice a potom (2. fáza) naraz na ostatných miestach.

Program kurzu

- 9.00 Otvorenie
- prednášky (dve zo všeobecných a aktuálnych poznatkov)
  - praktický nácvik spevov
- 12.00 vzorová sv. omša s príhovorom na témy duchovnej formácie služobníkov posvätnej liturgie
- Záver a záverečná aprobácia – **nepovinne**

Na záver celého kurzu absolvent dostane potvrdenie o absolvovaní. Záujemcovia o kvalifikovanú službu môžu dostať poverenie od miestneho biskupa. Uchádzač vypracuje písomnú prácu a podrobí sa komisiónnemu preskúšaniu z odboru hudobných a liturgických vedomostí (pre absolventov cirkevného odboru Konzervatória a VŠMU stačí preukázanie diplomu). Na základe výsledkov biskup udelí svoje poverenie.

Organizačné záležitosti

Kňazi, zodpovední za liturgiu nech poskytnú možnosť svojim organistom a žalmistom a nech ich žiadajú o účasť. (podľa Kán.214, Kán. 228 §1, Kán. 230 §2 a Kán.231 §1) Je potrebné ich aj vhodne hmotne podporiť (uhradenie cestovných nákladov, atď).

Najbližší kurz

16. novembra 2002
pred začiatkom Adventného obdobia

Bližšie informácie:

Anton Konečný, vedúci Hudobnej subkomisie DLK
Jozef Pekár, pracovník Liturgického inštitútu
055 / 6836143; 055 / 6930720; 0905 / 468580

TRNAVSKÉ ORGANOVÉ DNI 2002

7. ročník medzinárodného organového festivalu

na historickom organe Rieger Budapest, op. 1894 z roku 1912

Pod záštitou primátora mesta Trnava Ing. Štefana Bošňáka

Bachova spoločnosť na Slovensku
Mesto Trnava
Západoslovenské múzeum v Trnave

Dóm sv. Mikuláša, 20.00

22. august, štvrtok

PRZEMYSLAW KAPITULA (Poľsko / Varšava)

Program: M. Surzynski, L. Boellmann, O. Macha, F. Nowowienski

V spolupráci s Poľským kultúrnym inštitútom v Bratislave

Dóm sv. Mikuláša, 20.00

29. august, štvrtok

DANIEL ZARECKIJ (Rusko / Petrohrad)

Program: J. S. Bach, M. Reger, F. Liszt, S. Tanejev, Ch. Kuschnarew, E. Köhler

Dóm sv. Mikuláša, 20.00

1. september, nedeľa

IVAN SOKOL (Slovensko / Bratislava)

Program: F. Mendellsohn-Bartholdy, J. Rheinberger, A. Honegger, C. Franck

Dóm sv. Mikuláša, 20.00

5. september, štvrtok

JOHANN TRUMMER (Rakúsko / Graz)

Program: J. S. Bach, W. A. Mozart, J. F. Doppelbauer, A. F. Kropfreiter, A. Schubiger

V spolupráci s Rakúskym kultúrnym fórom v Bratislave

Dóm sv. Mikuláša, 20.00

10. september, utorok

DAVID DI FIORE (USA / Seattle)

Program: G. F. Händel, J. S. Bach, C. Franck, Ch. M. Widor, O. Messiaen, J. Langlais, Ch. Ives

V spolupráci s Tlačovým a kultúrnym centrom Veľvyslanectva USA v Bratislave

Františkánsky kostol, 20.00

12. september, štvrtok

STANISLAV ŠURIN – organ (Slovensko / Trnava)

MILOŠ VALENT – barokové husle (Slovensko / Bratislava)

Program: G. Frescobaldi, N. Pandolfi, J. Froberger, G. A. Leoni, J. P. Sweelinck, J. Schop,

N. Corradini, J. A. Pandolfi, J. I. F. Biber

Dóm sv. Mikuláša, 20.00

15. september, nedeľa

PETR EBEN – organ

MAREK EBEN – recitácia

(Česká republika / Praha)

Program: P. Eben / J. A. Komenský

V spolupráci s Českým centrom v Bratislave

Zmena programu vyhradená • www.bachsociety.sk/trnavaorgandays • office@bachsociety.sk